

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวทางการศึกษา ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. หลักสูตรสถานศึกษา
3. กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร
4. การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้
5. ประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรไปใช้
6. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ มีสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน และเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 1 - 10) ได้กำหนดรายละเอียดของหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตรไว้ดังนี้

หลักการ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหาและทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำให้ประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม โครงสร้าง เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม

ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาอังกฤษ

กลุ่มภาษาต่างประเทศกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน นั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสม ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาดนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ขวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละ

กลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 - 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

หลักสูตรสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตราที่ 27 ว่า ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าและให้สถานศึกษานำหลักสูตรแกนกลางดังกล่าวมากำหนดเพิ่มเติมในส่วนที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของตนเองให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำหรือพัฒนาขึ้น โดยจัดทำองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้เป็นไปตามขอบข่ายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง แล้วจัดทำสาระหรือ

รายละเอียดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น รวมทั้งความถนัด ความสนใจ และความสามารถของนักเรียน หลักสูตรของแต่ละโรงเรียนจึงมีส่วนที่เป็นแกนกลาง เหมือนกัน แต่แตกต่างกันในส่วนที่เพิ่มเติมตามวิสัยทัศน์และความต้องการของบุคคลต่าง ๆ ที่มี ส่วนเกี่ยวข้อง (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 27 - 28)

กรมวิชาการ (2545, หน้า 29) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือ แนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ โดย ส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จใน การเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกได้อย่างมีความสุข

กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้อง สร้างหลักสูตรของตนเอง ทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึง การสร้าง การใช้และการปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในการสอน เมื่อสถานศึกษา สร้างหลักสูตรแล้วในขั้นต่อไปเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีกระบวนการบริหารจัดการ หลักสูตรเพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1.1 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญและความจำเป็น ที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

1.2 พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา

1.3 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและ งานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น

1.4 จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา

1.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.6 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน องค์กรใน ชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือ

2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางกระบวนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดในสภาพการ พัฒนาสูงสุด

ภารกิจ เป็นการแสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่ การวางแผนปฏิบัติต่อไป

เป้าหมาย เป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้อง กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ การกำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้าน คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความต้องการของชุมชน และความจำเป็นเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

2.3 การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้นและสัดส่วนเวลาเรียน โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

- สาระการเรียนรู้พื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ และสาระเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น
- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- เวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือ รายภาค

2.4 การจัดทำสาระของหลักสูตร

ในการจัดทำสาระของหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระต้องดำเนินการ ดังนี้

2.4.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จาก มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น โดยที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม ได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและ ความต้องการของชุมชน

2.4.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยการวิเคราะห์จากผล

การเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

2.4.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิตสำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

นั้น

- ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน เท่ากับ 1 หน่วยกิต

สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้นนั้น ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง 40-60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

2.4.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดมาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

2.4.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกวิชา ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

2.5 การออกแบบการเรียนรู้

ในการออกแบบการเรียนรู้ มีการดำเนินการดังนี้

2.5.1 การจัดการเรียนการสอน

การเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถ

ของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นควรใช้รูปแบบ / วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน

2.5.2 สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน สังคมและแห่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้

2.5.3 การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน

2.6 การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริงเป็นการพัฒนาที่สำคัญ สถานศึกษาจะต้อง

ดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

2.6.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต ภูมิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านการศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2.6.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ใฝ่หาความรู้สึกรับผิดชอบของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้ เป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้นำเพื่อประโยชน์ ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย ภูมิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

2.7 กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสาร หลักฐานการศึกษา

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วงชั้น คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เกณฑ์การผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น มีดังนี้

2.7.1 เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในการจบการศึกษาภาคบังคับผู้เรียนต้อง

2.7.1.1 เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.7.1.2 ผ่านการประเมินคุณลักษณะการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.7.1.3 ผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.7.1.4 เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนด

2.7.2 เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในการจบการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้เรียนต้อง

2.7.2.1 เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.7.2.2 ผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.7.2.3 ผ่านการประเมินคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.7.2.4 เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.8 พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร สถานศึกษาคควรพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนต่าง ๆ ที่เอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพในเรื่องการพัฒนาระบบการแนะแนว การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพและเครือข่ายวิชาการ

2.9 การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

จากแนวทางกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สถานศึกษาจะมีรายละเอียดที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน ในขั้นนี้จึงเป็นการวิเคราะห์และเรียบเรียงเพื่อให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล
8. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
9. อื่น ๆ

3. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

3.1 จัดกระบวนการเรียนรู้

ในการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารให้ความสนใจกับครูให้พัฒนาตนเอง และวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด การใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม และการวิจัยเพื่อพัฒนา

3.2 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียน ทั้งในด้านการศึกษาต่อ อาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน หรืออาจจะจัดตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาในลักษณะกิจกรรมบริการ การฝึกงานที่เป็นประโยชน์ กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และกิจกรรมสนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน โดยสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ละครบทบาทสมมติให้คุ้มค่า จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาและนิตศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. การดำเนินการบริหารหลักสูตร

ดำเนินการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามข้อกำหนด กระบวนการ เป้าหมายและแผนการดำเนินการใช้หลักสูตรที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

5. การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

5.1 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา

5.2 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา

6. การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน

7. การปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

7.1 สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา/ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

7.2 สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การนำหลักสูตรไปใช้

หลังจากการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรและประกาศใช้หลักสูตรนั้นแล้ว ขั้นตอนต่อมาที่นับว่ามีความสำคัญที่สุดคือ การนำหลักสูตรไปใช้ (ชูศรี สุวรรณโชติ, 2544, หน้า 220) เพราะการนำหลักสูตรไปใช้เป็นการนำอุดมการณ์ จุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้คิดสรรไว้อย่างดีแล้วไปสู่ผู้เรียน (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 220) ทั้งนี้ นักการศึกษาหลายคนได้ให้คำนิยามความหมายและแนวคิดของการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ ดังนี้

โบแชมพ์ (Beauchamp, 1975, p. 164) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุดคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

โอลิวา (Oliva, 1982, p. 10) ได้กล่าวไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นบริหารจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 120) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำโครงการของหลักสูตร ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลและรวมถึงการบริหารด้านวิชาการของโรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูและนักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สังค์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 260) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนการนำเอาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติหรือไปสู่การเรียนการสอนภายในโรงเรียน การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตรและการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 12) เห็นว่า การใช้หลักสูตรเป็นการนำเอาประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนา ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ได้แก่ การตีความในหลักสูตรว่ามีความหมายอย่างไร จะสอนใคร ระดับไหน อย่างไร และจะให้เกิดอะไรขึ้นในตัวผู้เรียน โดยทั่ว ๆ ไป จะทำการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนในรูปของกระบวนการสอน โครงการสอน แผนการสอน และบันทึกการสอน
2. การจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์

ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

3. การสอนของครู ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่ครูนำเอา จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ วิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 9) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เกี่ยวข้องกับ กิจกรรม 3 อย่างคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการใช้หลักสูตรให้บรรลุผลตามหลักสูตรและจุดหมายของหลักสูตร

3. การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการ จุดหมายของหลักสูตร คือ จุดประสงค์ของการเรียนรู้สอดคล้องกับโครงสร้างและแนวดำเนินการของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุการ (2533 อ้างถึงใน สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 3 กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 25) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้มีกิจกรรม 3 ประการ โดยสรุปดังนี้

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หลักสูตรที่จัดทำจากส่วนกลางจะมีลักษณะเนื้อหา สาระตลอดจนรายละเอียดของวิธีการต่าง ๆ ที่กว้าง ผู้ใช้จะต้องวิเคราะห์และจัดทำรายละเอียดของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลเอง โดยจัดทำเป็นแผนการสอน เป็นต้น

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน หมายถึง การจัดเตรียมวัสดุประกอบ หลักสูตร วัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการวิชา ต่างๆ และการจัดครูเข้าสอน เป็นต้น

3. การสอน โดยครูต้องใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะของวิชา แต่ละวิชา

จากการศึกษาแนวคิดและความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ของนักการศึกษา ดังกล่าว สรุปว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของกระบวนการบริหารจัดการ หลักสูตร ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้จะมีประสิทธิผลเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายปัจจัย ทั้ง ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านบรรยากาศโรงเรียน ปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านทรัพยากรสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น

ประสิทธิผลในการนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรเป็นกรอบกำกับสำหรับการปฏิบัติงานขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ผลงานที่ได้

จากการปฏิบัติตามหลักสูตรถือเป็นเครื่องพิสูจน์ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโรงเรียน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2540, หน้า 21) ในการที่จะทำให้หลักสูตรเกิดประสิทธิผลหรือเกิดความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะปัจจัยภายในด้านตัวครู และผู้บริหาร ที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรจึงจะบรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร นอกจากนี้ปัจจัยด้านตัวคนแล้วในการจะทำให้เกิดประสิทธิผลในหลักสูตรนั้นยังต้องอาศัยการจัดโครงสร้างภายในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนที่มีการแบ่งโครงสร้างอย่างชัดเจนภายในโรงเรียน เช่น มีการแบ่งว่าระดับชั้นใด ต้องสอนเนื้อหาวิชาใด รวมถึงการจัดโครงสร้างระดับห้องเรียน หมวดวิชา หรือกลุ่มวิชา รวมทั้งการแบ่งสายการบังคับบัญชาในโรงเรียน ย่อมทำให้การปฏิบัติงานในโรงเรียนมีประสิทธิผล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลของการนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากนั้นแล้วภาระงานด้านงานสอนของครู การบริหารงานของผู้บริหาร การนิเทศการสอนของผู้บริหาร การทดสอบของครูล้วนมีผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของหลักสูตรทั้งสิ้น การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนสอน เช่น จัดเตรียมหนังสือเรียนให้เพียงพอและเหมาะสม การจัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การจัดเตรียมเครื่องโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ การมีอาคารเรียน ห้องเรียนที่เพียงพอและจัดบรรยากาศให้เหมาะสมกับการเรียน การจัดตารางสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชา การมีแผนการสอนประจำบท มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับสถานศึกษาของตนเอง รวมถึงการมีห้องสมุดไว้สำหรับเป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการ การมีห้องปฏิบัติการไว้สำหรับนักเรียน สิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการนำหลักสูตรไปใช้ (เสาวณี ศรีพุทธรัตน์, 2547, หน้า 32)

ราชันย์ บุญธิมา (2542, หน้า 21) มีความเห็นว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลนั้นไม่ว่าหลักสูตรจะเป็นอย่างไร จะอยู่ในระดับใด ประการแรกต้องพิจารณาเป้าหมายของหลักสูตรว่า ต้องการจะให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในคุณลักษณะใด จากนั้นนำหลักสูตรที่มุ่งหวังมาปฏิบัติในโรงเรียนและห้องเรียนด้วยวิธีการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร และดำเนินการจัดการเรียนการสอนของครู จนในที่สุดหลักสูตรที่นำไปใช้จะเกิดผลต่อผู้เรียน ซึ่งอาจจะปรากฏออกมาเป็นผลสำเร็จในลักษณะต่าง ๆ ดังนั้น จึงเรียกได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นดัชนีสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของการนำหลักสูตรไปใช้

ส่วน คิง (King, 1992, pp. 269 - 271) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า มีปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ 1) ปัจจัยด้านผู้เรียน เช่น สถิติปัญหา การพัฒนาทางสมอง ทักษะสติ ภูมิหลังทางการเรียน ความถนัด 2) ปัจจัยด้านผู้สอนเช่น ระดับ การพัฒนาการสอน คุณภาพของการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วม การให้การสนับสนุน 3) ปัจจัย

ด้านเนื้อหาวิชา เช่น ความชัดเจนของเนื้อหาวิชา ความต่อเนื่องของเนื้อหาวิชา ความซับซ้อนของเนื้อหาวิชา รวมถึงคุณภาพและความสะดวกในการนำวัสดุอุปกรณ์ไปใช้ โดยวัสดุอุปกรณ์ในที่นี้ หมายถึงแบบเรียน คู่มือครู สื่อต่าง ๆ 4) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น บรรยากาศของโรงเรียน การไว้วางใจและเชื่อใจกันของคณะครู การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน การพัฒนาครู ประสิทธิภาพและความสามารถในการทำงานเป็นทีม

ในทำนองเดียวกัน กลาธอร์ม (Glathorn, 1994, p. 183) ได้กล่าวว่า ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงตัวแปรต่าง ๆ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) ดำราหรือทรัพยากรต่าง ๆ 3) การลำดับของเนื้อหาวิชา 4) การวัดและประเมินผลการเรียน 5) กิจกรรมการสอน 6) เวลาที่ใช้ในการสอน

ด้าน แพรทท์ (Pratt, 1994, pp. 326-339) ก็ได้กล่าวถึงแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิผล ไว้ดังนี้ 1) ต้องสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในโรงเรียน 2) มีการประชุมและปรึกษาหารือกันเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติ 3) มีการสร้างเป้าหมายและขอบเขตในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน 4) พัฒนาปัจจัยที่เป็นความรับผิดชอบร่วมกัน 5) มีการฝึกอบรมภายในอย่างเป็นระบบ 6) ไม่คาดหวังว่าทุกคนจะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลง 7) มีการติดต่อระหว่างบุคลากร 8) มีการกำหนดเวลาและทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ 9) จะต้องปฏิบัติงานอย่างไม่สิ้นหวัง

ในขณะที่ เล็มเลช เอ็มส์ และคณะ (Lemlech, 1994, p. 197, Ames & others, 1995, pp. 159 - 165) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จของการนำหลักสูตรไปใช้นั้นประกอบด้วยปัจจัยสำคัญสองปัจจัยคือ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร คือ ผู้บริหารจะต้องดูแลเรื่องการจัดวางแผนการจัดตารางเวลา การกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายในโรงเรียน ตลอดจนต้องประชุมและนิเทศครูเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน 2) ปัจจัยด้านผู้สอน คือ ะดับการพัฒนาการสอนของครู คุณภาพของการสอนหรือการปฏิบัติงาน ผู้สอนต้องมีความยืดหยุ่นในการนำวัสดุอุปกรณ์ไปใช้ในการเรียนการสอน และจะต้องสามารถนำวัสดุอุปกรณ์เก่ามาปรับใช้ในการเรียนการสอนได้

รวมทั้ง โซเวลล์ (Sowell, 1996, pp. 239-240) ก็ได้มีแนวคิดว่า ในการที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิผลนั้น มีตัวแปรต่าง ๆ หลายตัวแปร ดังนี้ 1) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน 2) ต้องมีผู้ให้การสนับสนุนที่ดี 3) ในการนำหลักสูตรไปใช้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความเชื่อของผู้ที่เกี่ยวข้อง 4) จะต้องทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน

จากเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนในเชิงระบบของฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001, p. 20) ที่ประเมินทั้งปัจจัยป้อนเข้า (Input) ประกอบด้วย ทรัพยากรการเงิน

สิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมของนักเรียน ศักยภาพของครู ทรัพยากรเทคโนโลยี การสนับสนุนและนโยบายและมาตรฐาน กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย ความปรองดอง และวิสัยทัศน์ บรรยากาศองค์การ ระดับการจูงใจ การจัดโรงเรียนและห้องเรียน คุณภาพ หลักสูตรและการสอน เวลาในการเรียนรู้ และภาวะผู้นำ ปัจจัยป้อนออกหรือผลผลิต (Output) ประกอบด้วย ความสำเร็จของงาน การเรียนรู้ของนักเรียน ความพึงพอใจในงาน ระดับการขาดงาน อัตราการลาออก คุณภาพการปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า หลักสูตรถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปสู่ปัจจัยป้อนออกหรือผลผลิตก็คือการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าตัวแปรที่สำคัญที่บ่งบอกถึงประสิทธิผลในการนำหลักสูตรไปใช้ คือ การเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่ง ฮอยและมิสเกล(Hoy & Miskel, 1991, p. 298) ก็ได้ใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นตัวชี้วัด การเรียนรู้ของนักเรียนเช่นกัน และหากพิจารณาในด้านของครูผู้สอนแล้วอาจกล่าวได้ว่า ความพึงพอใจในงานของครูเป็นปัจจัยหลักที่จะนำไปสู่คุณภาพของการปฏิบัติงานและความสำเร็จของงานด้านการเรียนการสอน ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิผลของการนำหลักสูตรไปใช้ในที่สุด

ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 3 - 4) มาตรฐานที่ 1 ได้กำหนดตัวบ่งชี้คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก ประกอบด้วย การมีกำลังกายและกำลังใจที่สมบูรณ์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม มีทักษะในการเรียนรู้และการปรับตัว มีทักษะทางสังคมและมีคุณธรรม มีจิตสาธารณะ และสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ส่วนในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 9 - 11) ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลัก โดยกำหนดคุณภาพผู้เรียนเป็น 8 ส่วนคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี และมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา และในมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 20) ได้กำหนดตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา ผู้เรียนมี

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวบ่งชี้ประสิทธิผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามแนวคิดของฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 373; 2001, p. 297) ที่เห็นว่า ประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตรสามารถวัดได้ด้วยตัวบ่งชี้ที่สำคัญ 2 ประการคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและความพึงพอใจของครู และตามมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 12) ที่กำหนดตัวบ่งชี้คุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย ทักษะของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นตามหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยจะใช้ตัวบ่งชี้ทั้ง 3 ตัวนี้เป็นตัวแปรตามของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เป็นผลการเรียนรู้ในวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และถือว่าเป็นตัวแปรอีกตัวแปรหนึ่งที่จะบ่งบอกถึงประสิทธิผลของหลักสูตร เนื่องจากถ้านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ย่อมแสดงให้เห็นว่าการนำหลักสูตรไปใช้เกิดประสิทธิผล (เสาวณี ศรีพุทธรัตน์, 2547, หน้า 43) ฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 383) ถือว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นดัชนีบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียน ส่วน คลอสเมียร์ (Klausmeier, 1980, อ้างถึงในนิภา บุญธรรม, 2538, หน้า 66 – 67) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีดังนี้ 1) คุณลักษณะของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ความพร้อมทางสมองและทางสติปัญญา ความพร้อมทางด้านร่างกายและความสามารถด้านทักษะของร่างกาย คุณลักษณะทางจิตใจ ซึ่งได้แก่ ความสนใจ แรงจูงใจ เจตคติและค่านิยม ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ความเข้าใจในสถานการณ์ อายุ เพศ 2) คุณลักษณะของผู้สอน ซึ่งได้แก่ สติปัญญา ความรู้ในวิชาที่สอน การพัฒนาความรู้ ทักษะทางร่างกาย คุณลักษณะทางจิตใจ สุขภาพ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ความเข้าใจในสถานการณ์ อายุ เพศ 3) พฤติกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนที่ต้องมีพฤติกรรมอันเป็นมิตรต่อกัน เข้าใจกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีและมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน 4) คุณลักษณะของกลุ่มผู้เรียน ซึ่งได้แก่ โครงสร้างของกลุ่มความสัมพันธ์ของกลุ่ม เจตคติ ความสามัคคี ภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี 5) คุณลักษณะของพฤติกรรมเฉพาะตัว ซึ่งได้แก่ การตอบสนองต่อการเรียน ความพร้อมของ

เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเรียน ความสนใจต่อบทเรียน 6) แรงผลักดัน ซึ่งได้แก่ การมีครอบครัวที่อบอุ่น การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและการมีคุณธรรมพื้นฐานที่ดีเช่น ความขยันหมั่นเพียร ความประพฤติดี ส่วน สุพัฒน์ อาษาสร้อย (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงคุณภาพการศึกษา โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ 1) ด้านนักเรียน ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเดิม ความถนัด ความสนใจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง และเวลาที่ใช้ในการเรียน 2) ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม ความผูกพันฉันมิตร การสนับสนุนจากครู การเน้นงาน การแข่งขัน และระเบียบและการมีระบบงาน 3) ด้านครู ประกอบด้วย คุณภาพของการสอน วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน 4) ด้านการจัดระบบ ประกอบด้วย จำนวนนักเรียนในชั้นเรียน และสัดส่วนนักเรียนต่อครู 5) ด้านพื้นฐานทางครอบครัว ประกอบด้วย การศึกษาของบิดามารดา และอาชีพของบิดามารดา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลผลิตหนึ่งในระบบการศึกษาที่ได้รับความสนใจจากทั้งครู นักการศึกษา และนักจิตวิทยาตลอดโดยได้มีการพยายามศึกษาว่าองค์ประกอบใดมีส่วนสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถและศักยภาพในตัวของนักเรียนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นผลเนื่องมาจากหลายองค์ประกอบ และองค์ประกอบที่เป็นตัวตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีข้อสรุปจากการศึกษาที่สำคัญดังนี้ (เอมอร์ จังศิริพรปกรณ์, 2542, หน้า 28)

อนาสตาซี (Anastasi, 1970, p. 107) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญา และองค์ประกอบทางด้านที่ไม่ใช่สติปัญญา ซึ่งได้แก่องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักเรียน ครู โรงเรียน ขนาดของโรงเรียน และองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญาด้านอื่น ๆ อีก

ฮาร์วิกเฮิร์สท และนิวกราเทน (Harvighurst, & Neugraten, 1967) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบคือ

1. องค์ประกอบด้านความสามารถที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด (Inborn ability)
2. องค์ประกอบด้านชีวิตและการอบรมในครอบครัว (Family life or family ability)
3. องค์ประกอบด้านคุณภาพของการศึกษาในโรงเรียน (Quality of the schooling)
4. องค์ประกอบด้านความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง หรือระดับความมุ่งมั่นปรารถนา (Self concept or Aspiration level)

บลูม (Bloom, 1976, p. 14 - 15) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนและการเรียน

สรุปได้ว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมี 3 ตัวแปร คือ

1. ตัวแปรที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Entry Behaviors) หมายถึง การเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนและมีมาก่อนการเรียน อันได้แก่ ความถนัดและพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน
2. ตัวแปรที่เกี่ยวกับลักษณะทางด้านจิตพิสัย (Affective Entry Characteristics) หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้เรียนจะแสดงออกเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้แก่ ความสนใจและเจตคติต่อเนื้อหาที่เรียนในโรงเรียน การยอมรับความสามารถ และบุคลิกภาพ
3. คุณภาพการสอน (Quality of instruction) หมายถึง ประสิทธิภาพซึ่งผู้เรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียนรู้ซึ่งได้แก่การได้รับคำแนะนำ การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาด และการรู้ผลสะท้อนกลับของการกระทำว่าถูกต้องหรือไม่

จากการศึกษาของ แมดดอกซ์ (Maddox, 1963, pp. 2 - 5) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ คือ 1) สถิติปัญญา ประมาณร้อยละ 60 2) ความพยายามและวิธีการเรียน ประมาณร้อยละ 30 และ 3) สภาพแวดล้อมอื่นๆ ประมาณร้อยละ 10 สำหรับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญา (Intelligence) หรือความสามารถทางสมอง นั้นนักจิตวิทยาจำนวนมากเห็นว่าเป็นสิ่งที่อาจสามารถถ่ายทอดกันได้ทางกรรมพันธุ์ ดังนั้นในทางปฏิบัติทางการศึกษาจึงไม่อาจเข้าไปแก้ไขในส่วนนี้ได้มากนัก แต่ประเด็นที่นักการศึกษาและครูผู้สอนโดยทั่วไปสามารถเข้าไปมีบทบาทได้มาก คือ การพัฒนาองค์ประกอบรอบด้านอื่นๆ ที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาและปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่น้อยไปกว่าองค์ประกอบทางด้านสติปัญญา คือ องค์ประกอบที่มีได้เกี่ยวข้องกับสติปัญญา ส่วนเพรสคอต (Prescott, 1961, p. 14 - 16) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉพาะในด้านที่มีได้เกี่ยวข้องกับสติปัญญา สรุปได้ว่า 1) องค์ประกอบทางร่างกาย (Physical Factors) ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโต สุขภาพร่างกาย ข้อบกพร่องทางร่างกาย และลักษณะทางร่างกายเป็นต้น 2) องค์ประกอบทางด้านความรัก (Love Factors) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดา มารดา ความสัมพันธ์ของบิดากับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างลูก ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวเป็นต้น 3) องค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรมและสังคมประกิด (Cultural and Socialization Factors) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมเลี้ยงดู และฐานะทางเศรษฐกิจทางบ้านเป็นต้น 4) องค์ประกอบทางความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนเดียวกัน (Peer Group Factors) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทั้งทางบ้านและทางโรงเรียนเป็นต้น

5) องค์ประกอบทางการพัฒนาแห่งตน (Self - Development Factors) ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ ทักษะคตินักเรียนต่อการเรียนเป็นต้น 6) องค์ประกอบทางการปรับตัว (Self-Adjustment Factors) ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบทางด้านที่มีได้เกี่ยวข้องกับสติปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงหรือต่ำนั้น มีอยู่หลายประการทั้งที่อยู่ภายในตัวนักเรียนเอง และที่เกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้บางองค์ประกอบจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ บางองค์ประกอบก็อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนของครูในแต่ละครั้งจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ ทั้งนี้เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย

แคโรล (Carroll, 1963, pp. 723 - 733) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยครู นักเรียนและหลักสูตร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเชื่อว่า เวลาและคุณภาพของการสอนมีผลโดยตรงต่อปริมาณความรู้ที่นักเรียนได้รับ นอกจากนี้ แคโรล ยังได้เสนอรูปแบบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนว่า การให้เวลาที่นักเรียนต้องการอย่างเพียงพอโดยครูจะต้องคำนึงถึงเวลาที่จะให้กับเด็กแต่ละคนในการเรียนเนื้อหาตามที่กำหนด และต้องหาวิธีสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กที่มีความถนัดต่ำสามารถที่จะเรียนได้เท่าเทียมกับผู้มีสติปัญญาสูงได้ โดยมีองค์ประกอบที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 ประการคือ 1) เวลาที่ครูอนุญาตให้ใช้ (Time Allowed for Learning) 2) ความพยายามในการเรียนของเด็ก (Perseverance) 3) ความถนัดในการเรียน (Aptitude) 4) คุณภาพการสอนของครู (Quality of Instruction) 5) ความสามารถในการเข้าใจในการสอน (Ability to Understand Instruction)

ฮอททคิส (Hotchkis, 1987, p. 63 - 67) มีแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพการสอนของครู โดยเห็นว่า ถ้าการสอนของครูมีประสิทธิภาพแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กมี 2 ประการคือ

1. เด็กที่ไม่เคยประสบผลสำเร็จมาก่อนอาจประสบผลสำเร็จได้
2. เด็กที่ประสบผลสำเร็จอยู่แล้วอาจจะมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งครูมี

หน้าที่สอนโดยให้นักเรียนมีทักษะความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนอย่างจริงจัง และให้นักเรียนรู้ว่า จะเรียนต่อไปด้วยตัวเองได้อย่างไร โดยองค์ประกอบการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 6 ตัวดังนี้

1. ความสามารถในการเรียนวิชานั้น (Aptitude)
2. คุณภาพการสอนของครู (Quality of Instruction)
3. ความอดสาหะในการเรียนของเด็ก (Perseverance)

4. ความสามารถในการเข้าใจการสอน (Ability to Understand Instruction)
5. โอกาสทางการเรียน (Opportunity)
6. ประสบการณ์ก่อนเรียน (Previous Learning Experience)

ฮาร์นิเฟเกอร์ และไวเลย์ (Harnischfeger & Wiley, 1978, p. 224) มีแนวคิดว่า ผลการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 5 ประการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ ด้านภูมิหลัง ประกอบด้วย ภูมิหลังของครู ภูมิหลังของนักเรียน และองค์ประกอบสถาบันทางหลักสูตร และด้านกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย กิจกรรมหรือการสอนของครูและ กิจกรรมของนักเรียน กิจกรรมของครูได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบสถาบันทางหลักสูตร คุณลักษณะทางภูมิหลังของครูและของนักเรียนมีผลต่อการเรียนของนักเรียนโดยผ่านทางกิจกรรมของนักเรียน คุณลักษณะทางภูมิหลังของนักเรียนมีผลโดยตรงต่อการเรียน และโดยอ้อมผ่านทาง กิจกรรมของนักเรียน องค์ประกอบสถาบันทางหลักสูตรและภูมิหลังของนักเรียนต่างก็มีผลต่อกันและกัน โดย

1. องค์ประกอบภูมิหลังของครู ได้แก่ ภูมิหลังทางครอบครัวและสังคม อายุ เพศ การศึกษาของครู
2. องค์ประกอบภูมิหลังของนักเรียน ได้แก่ ภูมิหลังทางครอบครัวและสังคม อายุ เพศ ความรู้เดิม แรงจูงใจ และความถนัด
3. องค์ประกอบสถาบันทางหลักสูตร ประกอบด้วย คุณลักษณะของประเทศ ชุมชน ท้องถิ่น และโรงเรียน
4. กิจกรรมของนักเรียน คือ กิจกรรมอย่างหนึ่งของนักเรียนคนหนึ่งในสภาพการเรียนที่จัดขึ้น นั่นคือ เนื้อหาของหลักสูตรหนึ่ง ในรูปของการจัดกลุ่มแบบใดแบบหนึ่ง (ทั้งชั้น กลุ่มเล็ก รายบุคคล) และในรูปของการนิเทศแบบใดแบบหนึ่ง (ครูนิเทศหรือไม่นิเทศ)

บุญชม ศรีสะอาด (2524, หน้า 23) ได้เสนอว่า ผลการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านนักเรียน ได้แก่ ความรู้พื้นฐานเดิม ความสนใจ ความถนัด มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และเวลาที่ใช้เรียน
2. องค์ประกอบด้านพื้นฐานทางครอบครัว ได้แก่ การศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา
3. องค์ประกอบด้านครู ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนและคุณภาพการสอน
4. องค์ประกอบด้านการจัดระบบ ได้แก่ จำนวนนักเรียนในชั้น และสัดส่วนนักเรียน

ต่อครู

5. องค์ประกอบด้านบรรยากาศในชั้นเรียน

2. ทักษะของนักเรียน

ในการจัดการศึกษาทุกระดับ มีเป้าหมายที่สำคัญคือต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรู้จากการเรียน และนอกจากความรู้แล้วสิ่งสำคัญที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาอีกประการหนึ่งก็คือ ให้ผู้เรียนมีทักษะ ทั้งทักษะในการเรียนรู้ และทักษะในการปฏิบัติ ซึ่งในการจัดการศึกษาของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับทักษะของผู้เรียน ในหลายด้าน ดังจะเห็นได้จากในมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 1 ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานด้านทักษะของผู้เรียน ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 2 - 4)

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก

เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรม และจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งมีตัวบ่งชี้ได้แก่

1.1 กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์

1.1.1 คนไทยมีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย

1.2 ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม

1.2.1 คนไทยได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพของตนเอง

1.2.2 คนไทยมีงานทำและนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงานและสร้างประโยชน์ให้สังคม

1.3 ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว

1.3.1 คนไทยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ รู้ทันโลก รวมทั้งมีความสามารถในการใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

1.3.2 คนไทยสามารถปรับตัวได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

1.4 ทักษะทางสังคม

1.4.1 คนไทยเข้าใจและเคารพในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม มีทักษะและความสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

1.4.2 คนไทยมีความรับผิดชอบ เข้าใจ ยอมรับ และตระหนักในคุณค่าของ

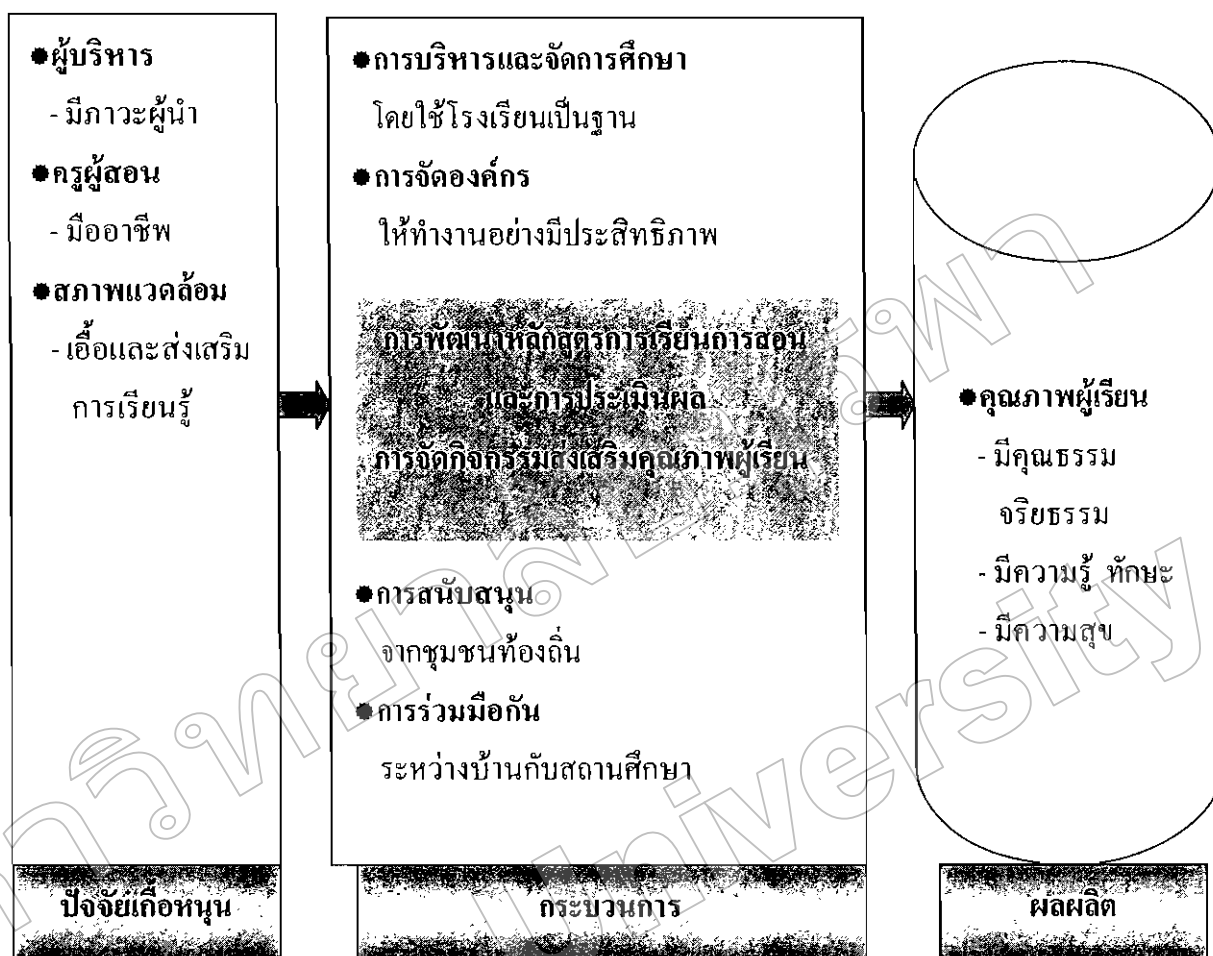
วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สามารถแก้ปัญหาในฐานะสมาชิกของสังคมไทยและสังคมโลกโดยสันติวิธี

1.5 คุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

1.5.1 คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต

1.5.2 คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึกในเกียรติภูมิของความเป็นไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทย และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 2-3) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สรุปได้ว่า จากลักษณะหรือกิจกรรมของสถานศึกษา สามารถจัดแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ และเมื่อนำมาประยุกต์กับแนวคิดการทำงานเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยกระบวนการ และผลผลิต แล้ว จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาปฐมวัยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติดังนี้



ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการพัฒนามาตรฐานการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ, 2550, หน้า 3)

จากกรอบแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือว่าหลักสูตรเป็นกระบวนการที่สำคัญของการจัดการศึกษา และผลผลิตของการจัดการศึกษาตาม หลักสูตรคือคุณภาพผู้เรียน โดยพิจารณาได้จากความรู้ และทักษะของนักเรียน ดังนั้น สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้นำมากำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ กำหนดมาตรฐานด้านทักษะของผู้เรียนไว้ในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 3 มาตรฐานที่ 5 และมาตรฐานที่ 6 ดังนี้

ด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

- 3.1 มีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ
- 3.2 เพียรพยายาม ขยัน อดทน ละเอียดยรอบคอบในการทำงาน
- 3.3 ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตนเอง
- 3.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 3.5 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

- 5.1 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์
- 5.2 มีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์
- 5.3 สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่าง ๆ
- 5.4 สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
- 5.5 สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

- 6.1 มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
- 6.2 สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รอบตัว ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้ และสื่อต่าง ๆ ได้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
- 6.3 มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ สนุกกับการเรียนรู้ และชอบมาโรงเรียน

สำหรับมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ กำหนดมาตรฐานด้านทักษะของผู้เรียนไว้ในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 5 มาตรฐานที่ 6 และมาตรฐานที่ 7 ซึ่งได้กำหนดตัวบ่งชี้ของแต่ละมาตรฐาน ไว้ดังนี้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

3. ความพึงพอใจในงานของครู

ความพึงพอใจในงานเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการดำเนินงานขององค์การ งานจะประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร ถ้าบุคลากรมีความพึงพอใจในงาน การลาหยุด การขาดงาน หรือการลาออกจากงานจะลดน้อยลงหรือหมดไป การปฏิบัติงานก็จะได้ผลดีมีคุณภาพ และยังเป็นเครื่องหมายแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารในการบริหารงานให้เกิดผลดีอีกด้วย (Davis & Newstrom, 1985, p. 107) ฤดี วงศ์สังข์ (2536, หน้า 24) ได้ศึกษาความเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานจากนักพฤติกรรมศาสตร์หลายคน พบว่า ฮ็อบบ็อค (Hoppock, 1935, p. 47) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นผลรวมความรู้สึกด้านจิตใจที่เกี่ยวข้องกับร่างกายและสภาพแวดล้อม เป็นเหตุให้บุคคลแสดงความรู้สึกว่าเขามีความพอใจในการทำงานของตนเอง เช่นเดียวกับ โยเดอร์ โจฮันสัน และเพจ (Yoder, 1959, p. 445; Johanson & Page, 1975, p. 197) ที่มีความเห็นว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นที่รวมความรู้สึกของบุคลากรเกี่ยวกับระดับความชอบหรือไม่ชอบต่อสภาพในงานของเขา ส่วน สเตรสส์ และเซYLES (Strauss & Sayles, 1960, pp. 119 – 120) เห็นว่า ความพึงพอใจในการทำงานเป็นความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ บุคลากรจะรู้สึกพอใจในงานเมื่อมีผลประโยชน์ตอบแทนทั้งวัตถุและจิตใจ คือการสนองตอบความต้องการของตนเองได้ บุคลากรจะมีทัศนคติที่ดีต่องานถ้ามีความพึงพอใจสูง ในทางตรงข้ามคนที่มีความทัศนคติที่ไม่ดีต่องานเป็นผลให้ความพึงพอใจในการทำงานต่ำลง ซึ่งสอดคล้องกับ วรูม (Vroom, 1964, p. 99) ซิงเกอร์ (Singer, 1984, p. 103; citing Locks, 1976) และกิลเมอร์ (Gilmer, 1971, p. 253) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานเป็นอารมณ์ด้านบวกที่เกิดจากการตอบสนองของผลการทำงานที่ประสบผลสำเร็จหรือมีคุณค่า นอกจากนี้ ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1982, p. 334) ก็มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า ความพึงพอใจในการทำงานนั้นเป็นผลกระทบของความรู้สึกด้านจิตใจที่มีต่องานที่ทำในปัจจุบันหรือที่ทำมาแล้ว เมื่อมีการประเมินบทบาทของงาน

ในการดำเนินงานของโรงเรียน ความพึงพอใจของครูถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจ เนื่องจากครูเป็นผู้ปฏิบัติกรนำหลักสูตรไปปฏิบัติลงสู่การเรียนการสอน ความพึงพอใจของครูส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครูโดยตรง หากครูมีความพึงพอใจในงานสูงก็ย่อมส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียน และนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหาร และถือเป็นความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนโดยรวมด้วย ดังที่ พันธ์ หันนาคินทร์ (2526, หน้า 26) ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุจากการที่บุคลากรในองค์การหรือครูที่ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษามีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแล้ว ก็จะทำให้เกิด

ความขยันหมั่นเพียร มีความกระตือรือร้น อุทิศเวลาในการปฏิบัติงานมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องรู้และเข้าใจถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมความพึงพอใจในงานของครู (Heneman II & Others, 1989, p. 171; ราชนัย บุนนิตา, 2542, หน้า 35; เสาวณี ศรีพุทธรัตน์, 547, หน้า 51)

ปัจจัยที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในงานนั้น ตามแนวคิดของ คูเปอร์ (Cooper, 1958, pp. 31 – 32) เห็นว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในงานประกอบด้วยงานที่เขาสนใจ มีอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการทำงาน มีค่าจ้างเงินเดือนที่ยุติธรรม มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สภาพการทำงานที่ดี ชั่วโมงการทำงานและสถานที่ทำงานเหมาะสม ความสะดวกในการไปและกลับ การทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่เข้าใจในการควบคุม ตลอดจนสวัสดิการอื่น ๆ กิเซลลี และบราวน์ (Ghiselli & Brown, 1965, p. 430) กำหนดองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจไว้ 5 ประการคือ 1) ระดับอาชีพ หมายถึง สถานะหรือความนิยมของคนต่ออาชีพ ถ้าอาชีพนั้นอยู่ในสถานะสูง ย่อมเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปก็จะเป็นที่พอใจของผู้ประกอบอาชีพนั้น 2) สถานะทางสังคมและสภาพการทำงานต่างๆ ต้องอยู่ในสภาพที่ดีเหมาะสมต่อสภาพของผู้ปฏิบัติงาน ครูที่ปฏิบัติงานมานานควรได้รับเกียรติ ได้รับการยกย่อง ได้รับตำแหน่งหน้าที่ที่ดี ครูหรือผู้ปฏิบัติงานเหล่านั้นจะเกิดความพึงพอใจในงานนั้น 3) อายุของผู้ปฏิบัติงาน ทำให้มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานต่างกัน คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 25 – 34 ปี และ 45 – 54 ปี มีความพึงพอใจในการทำงานน้อยกว่าผู้ที่มีอายุในกลุ่มอื่น 4) สิ่งจูงใจทางด้านการได้ทั้งรายได้ประจำ และรายได้พิเศษก็เป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน 5) คุณภาพของการปกครองบังคับบัญชา ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานกับคนงาน หรือผู้บริหารโรงเรียนกับครู รวมทั้งการเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของคนงานหรือครู ก็เป็นผลต่อความพึงพอใจในงานเช่นเดียวกัน กิลเมอร์ (Gilmer, 1971, pp. 252 - 253) เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในงาน มีดังนี้คือ ความมั่นคงในการทำงาน โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน หน่วยงานและการบริหารงาน ค่าจ้าง ลักษณะของงานที่ทำ การนิเทศงาน ลักษณะทางสังคม การติดต่อสื่อสาร สภาพการทำงาน และผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องต่าง ๆ เชลซนิกและคณะ (Zaleznick & Others, 1958, p. 40) ได้จำแนกปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานออกเป็น 2 ประเภทคือ รางวัลภายนอก ได้แก่ ค่าจ้าง เงินเดือน ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน และรางวัลภายใน ได้แก่ ความเป็นมิตร ความรัก ความซื่อสัตย์ เป็นต้น ส่วนมิลตัน (Milton, 1981, p. 159) ได้แบ่งปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานออกเป็น 9 ประการคือ ลักษณะของงาน เงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง การได้รับการยอมรับนับถือ ผลประโยชน์เกี่ยวเนื่อง สภาพการทำงาน การนิเทศงาน เพื่อนร่วมงาน หน่วยงานและการจัดการ รอบบิณฑ์

(Robbins, 1988, p. 152) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ดังนี้

1. งานที่ท้าทายความคิดหรือสติปัญญา (Mentally Challenging Work) คือ บุคคลมีแนวโน้มที่จะชอบงานที่ได้ใช้ทักษะความสามารถ เป็นงานที่มีลักษณะหลากหลาย มีอิสระในการทำงาน และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับในเรื่องคุณภาพของงาน

2. การให้สิ่งตอบแทนอย่างยุติธรรม (Equitable Rewards) คือ บุคคลจะพอใจในการทำงานเมื่อการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ สนองนโยบายชัดเจน เป็นดังที่คาดหวังรับการตอบแทนที่ยุติธรรม เหมาะสมกับระดับความสามารถและเป็นไปตามมาตรฐานสังคม

3. สภาพที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน (Supportive Working Conditions) คือ บุคคลต้องการงานที่มีสภาพแวดล้อมสะดวกสบาย ทั้งความสะดวกส่วนตัวและเครื่องมือในการทำงาน

4. เพื่อนร่วมงานให้การสนับสนุน (Supportive Colleagues) คือ บุคคลต้องการเพื่อนร่วมงาน ถ้าเพื่อนร่วมงานดี เกื้อกูลกัน และผู้บังคับบัญชามีความเข้าใจ มีความเป็นมิตร ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน ย่อมทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน

5. บุคลิกภาพเหมาะสมกับงาน (Good Personality – Job Fit) คือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับงานจะทำงานได้ดี ประสบความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

6. ลักษณะการทำงานของบุคคล (Individual's Genetic Disposition) คือ บางคนจะมีลักษณะการทำงานที่เฉพาะและยากจะเปลี่ยน แม้ผู้บังคับบัญชาจะอำนวยความสะดวกในการทำงานเพียงใด จะมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของคนประเภทนี้น้อยมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 โดยแบ่งปัจจัยออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

ก. ปัจจัยระดับโรงเรียน มี 4 ตัวแปร ได้แก่

1. ลักษณะทางชีวสังคมของผู้บริหาร

1.1 อายุ

ชวลิต หมั่นนุช (2535, หน้า 125) ได้ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำของคณบดีที่มีต่อประสิทธิผลของการบริหารวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า อายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ส่วน กิตติพล ทองเกตุ (2534, หน้า 228) กล่าวว่า จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุของผู้บริหารกับประสิทธิผลของการบริหาร พบว่า คณบดีที่มีอายุน้อยกว่าคณบดีที่มีอายุมากจะมีระดับการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันในด้านการบริหารงาน

ทั่วไป

1.2 วุฒิการศึกษา

เพนดเลย์ (Pendley, 1985, p. 98) ได้ศึกษาพบว่า การศึกษาของครูใหญ่มีผลต่อการบริหารงานของโรงเรียนให้บรรลุความสำเร็จเป็นอย่างมาก ส่วนกมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 22) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน เอกชน พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนจะแปรปรวนไปตามวุฒิการศึกษาของครูใหญ่โรงเรียน เอกชนที่มีประสิทธิผลต่ำครูใหญ่มักมีวุฒิการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี หรือปริญญาตรี ปริญญาโท ในขณะที่โรงเรียนที่มีประสิทธิผลสูง ครูใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี หรือปริญญาโท ด้านพิมพ์อร สดเอี่ยม (2547, หน้า 305) พบว่า วุฒิการศึกษาของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรง เป็นบวกต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของสาขาวิชาระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันราชภัฏ

1.3 ประสบการณ์การบริหาร

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 42 - 43) ได้ศึกษาถึงแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การบริหารของผู้บริหารของนักวิชาการหลายคน สรุปได้ว่า โอเนล (O'Neal, 1987, p. 320) พบว่า ผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานยิ่งมาก และมีประสบการณ์บริหารมากจะยิ่งทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานและเข้าใจงานมากยิ่งขึ้น ในทำนองเดียวกัน อารุง จันทวานิช (2527, หน้า 91) ได้วิจัยเรื่ององค์กำหนดประสิทธิภาพของการประถมศึกษา พบว่า โดยเฉลี่ยครูใหญ่ในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลสูงจะมีประสบการณ์สูงกว่าครูใหญ่ในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลต่ำ นอกจากนี้ บุญมา กัมปนาทพงษ์ (2532, หน้า 94) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ พบว่า ผู้บริหารดีเด่นที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี มีคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ และความสามารถในการบริหารสูงกว่าผู้บริหารทั่วไป และสุภางศ์ จันทวานิช และคณะ (2532, หน้า 12-17) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท พบว่า ครูใหญ่ที่อาวุโสมีอายุ 50 ปีขึ้นไป แม้จะมีประสบการณ์มากแต่จะมีความกระตือรือร้นในการทำงานน้อยมีแนวโน้มที่จะยึดความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ประสบการณ์ที่สะสมไว้บางครั้งจะถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานมากกว่าเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือผลงาน ซึ่งแสดงว่าประสบการณ์ของผู้บริหารเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527, หน้า 35) พบว่า วัย ประสบการณ์และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งครูใหญ่ มีผลต่อคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน และสุจิตรา จรจิตร (2532) พบว่า ผู้บริหารที่ยังมีอายุราชการมากหรือได้รับตำแหน่งสูงขึ้นเท่าใด ก็ยังสามารถนำประสบการณ์มาช่วยในการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงเกิดผลดีแก่หน่วยงานมากขึ้น

เท่านั้น

จากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การบริหารเป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าทั้ง อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การบริหารของผู้บริหารจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน อันจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นลำดับ

2. ภาวะผู้นำผู้บริหาร

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการบริหารการศึกษา มีอำนาจในการควบคุมดูแลสั่งการ และกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำที่ดี มีภาวะผู้นำสูง ที่สามารถชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร ภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะการที่โรงเรียนจะมีประสิทธิผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการนำ และการใช้ภาวะผู้นำในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นของผู้บริหาร (Stewart, 1985, p. 62) เซอร์จิโอแวนนี (Sergiovanni, 1987, pp. 15 - 17) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางการศึกษาหมายถึง ความสามารถในการสร้างความเข้าใจให้ครูและคณาจารย์รับรู้ เข้าใจ พร้อมทั้งสามารถปฏิบัติงานหรือกิจกรรมในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน การนิเทศทางการศึกษา การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา และความสามารถในการพัฒนาทีมงาน นอกจากนี้ยังรวมถึง การจัดทำโครงสร้างการปฏิบัติงานในโรงเรียน การสร้างและพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมีดังนี้

1. ภาวะผู้นำด้านคณะกรรมการบริหารโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการกำหนดนโยบายของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่สอดคล้องกันระหว่างความต้องการของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนและความต้องการของคณะครูและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนครอบคลุมพันธกิจ ปรัชญา เจตนารมณ์การปฏิบัติงาน ค่านิยมและความเชื่อที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียนที่คณะกรรมการบริหารโรงเรียนกำหนดไว้

2. ภาวะผู้นำทางด้านการจัดการศึกษา หมายถึง บทบาทในการพัฒนาปรับปรุง สรรหาโปรแกรมการศึกษา หลักสูตรเฉพาะทาง จุดประสงค์ในการสอน เนื้อหาและส่วนประกอบของรายวิชาต่าง ๆ วิธีการ รูปแบบ กระบวนการและลีลาในการสอน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู นักเรียน และการประเมินโครงการต่าง ๆ

3. ภาวะผู้นำทางด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงาน

เป็นกรณีเฉพาะกับครูและคณะครูในการทำข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และความสามารถในการเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนที่คณะกรรมการบริหารโรงเรียนกำหนดไว้

4. ภาวะผู้นำทางด้านผู้นำขององค์การ บทบาทนี้เป็นบทบาทที่สำคัญที่สามารถนำโรงเรียนให้สามารถดำเนินการตามระบบราชการได้อย่างราบรื่น โดยการจัดรูปแบบโครงสร้างกำหนดวัตถุประสงค์ และแบบแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน

5. ภาวะผู้นำด้านการบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการจัดระบบการจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ด้วยวิธีการลดทรัพยากรและเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานของครูให้น้อยลง ในขณะที่ผลิตผลและผลลัพธ์เพิ่มขึ้น

6. ภาวะผู้นำด้านการจัดทีมงาน หมายถึง ความสามารถในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคณะครูในการทำงานร่วมกันเป็นทีม รวมถึงการทำงานร่วมกันระหว่างคณะครูกับคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

มอร์ริอาร์ตี้ (Moriarty, 1989, p. 42) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของครูใหญ่และโครงสร้างโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนคาทอลิก ระดับมัธยมศึกษา ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ พบว่า ทั้งภาวะผู้นำของครูใหญ่ และ โครงสร้างของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กูดฮาร์ท (Goodhart, 1990, p. 2214) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำของครูใหญ่ด้านการมุ่งงานสามารถอธิบายประสิทธิผลของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับ วันชัย นพรัตน์ (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และภารดี อนันต์นาวี (2545, หน้า 115 – 118) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ทั้งนี้ ในการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบภาวะผู้นำเปลี่ยนสภาพ (Transformational Leader) ของ เบส (Bass, 1985, p. 22) เป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่น่าจะมีความเหมาะสมกับผู้บริหารโรงเรียนในการจูงใจให้ครู ซึ่งเป็นผู้ตามนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปสู่การปฏิบัติในการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลของการใช้หลักสูตร และนำไปสู่คุณภาพของการศึกษาหรือประสิทธิผลของโรงเรียนต่อไป เพราะลักษณะของผู้นำเปลี่ยนสภาพจะให้ความสนใจต่อการทำงานของผู้ตาม โดยจะพัฒนาผู้ตามให้งอกงามเต็มขีดศักยภาพไปพร้อมกัน ผู้นำที่มีลักษณะแบบเปลี่ยนสภาพนั้น มีระบบค่านิยมและ

อุดมการณ์ของตนที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถส่งผลต่อการเพิ่มแรงจูงใจของผู้ตามให้ปฏิบัติไปในแนวทางที่ติดตามต่อส่วนรวมมากกว่าเพื่อประโยชน์ของตนเอง ซึ่งผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ จะมีคุณลักษณะตามองค์ประกอบ 4 ด้านคือ

องค์ประกอบที่ 1 พฤติกรรมโดยเสน่หา เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำเปลี่ยนสภาพแสดงออกด้วยแบบตัวอย่าง บทบาทที่เข้มแข็งให้ผู้ตามมองเห็น เมื่อผู้ตามรับรู้พฤติกรรมดังกล่าวของผู้ตามจะเกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมเกิดขึ้น ซึ่งปกติผู้นำเปลี่ยนสภาพจะมีการประพฤติปฏิบัติที่มีมาตรฐานทางศีลธรรมและจริยธรรมสูง จนเกิดการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดังนั้นจึงได้รับการนับถืออย่างลึกซึ้งจากผู้ตาม พร้อมทั้งได้รับความไว้วางใจอย่างสูงอีกด้วย ผู้นำจึงสามารถจะทำหน้าที่ให้วิสัยทัศน์ และสร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายของพันธกิจแก่ผู้ตาม โดยสละแล้ว องค์ประกอบด้านความเสน่หาบ่งบอกถึงการมีความสามารถพิเศษของบุคคล ส่งผลให้ผู้อื่นเต็มใจที่จะปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ที่บุคคลนั้นกำหนดไว้

องค์ประกอบที่ 2 การสร้างแรงจูงใจด้านการคล้อย เป็นพฤติกรรมของผู้นำเปลี่ยนสภาพที่แสดงออกด้วยการสื่อสารให้ผู้ตามทราบถึงความคาดหวังที่สูงของผู้ตามที่มีต่อผู้ตาม ด้วยการสร้างแรงจูงใจโดยจูงใจให้ยึดมั่นและร่วมสานฝันต่อวิสัยทัศน์ขององค์การ ในทางปฏิบัติ ผู้นำมักจะใช้สัญลักษณ์และการปลุกเร้าทางอารมณ์ให้กลุ่มทำงานร่วมกันเพื่อไปสู่เป้าหมายแทนการทำให้ประโยชน์เฉพาะตน ผู้นำเปลี่ยนสภาพจึงถือได้ว่าเป็นผู้ส่งเสริมน้ำใจแห่งการทำงานเป็นทีม ผู้นำจะพยายามจูงใจผู้ตามให้ทำงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยสร้างจิตสำนึกของผู้ตามให้เห็นความสำคัญว่าเป้าหมายและผลงานนั้นจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงจะทำให้องค์การเจริญก้าวหน้า ประสบความสำเร็จได้

องค์ประกอบที่ 3 พฤติกรรมกระตุ้นให้เกิดการใช้ปัญญา เป็นพฤติกรรมของผู้นำเปลี่ยนสภาพที่แสดงออกด้วยการกระตุ้นให้เกิดการริเริ่ม การสร้างสรรค์ใหม่ๆ โดยใช้วิธีการฝึกคิดทวนกระแสความเชื่อและค่านิยมเดิมของตนหรือผู้นำหรือขององค์การ ผู้นำเปลี่ยนสภาพจะสร้างความรู้สึกล้มเหลวให้เกิดขึ้นแก่ผู้ตาม และให้การสนับสนุนหากผู้ตามต้องการทดลองวิธีการใหม่ๆ ของตน หรือต้องการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่เกี่ยวกับงานขององค์การ ส่งเสริมให้บุคลากรแต่ละคนพยายามพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง

องค์ประกอบที่ 4 พฤติกรรมมุ่งความสัมพันธรัายบุคคล เป็นพฤติกรรมของผู้นำเปลี่ยนสภาพที่มุ่งเน้นความสำคัญในการส่งเสริมบรรยากาศของการทำงานที่ดี ด้วยการใส่ใจรับรู้และพยายามตอบสนองต่อความต้องการเป็นรายบุคคลของผู้ตาม โดยแสดงบทบาทเป็นครูพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาให้คำแนะนำให้การช่วยเหลือผู้ตามได้พัฒนาระดับความต้องการของตนสู่ระดับสูงขึ้น เช่น สู่ระดับการนับถือตนเอง โดยผู้นำใช้วิธีการกระจายอำนาจการตัดสินใจแก่ผู้ตามเพื่อเพิ่ม

การเรียนรู้และความกล้า รวมทั้งความมั่นใจแก่ผู้ตาม

3. บรรยากาศโรงเรียน

บรรยากาศโรงเรียนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อบุคลากรในโรงเรียน และมีอิทธิพลส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน บรรยากาศที่แตกต่างกันย่อมส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรต่างกัน ซึ่งหมายความว่า ถ้าโรงเรียนมีบรรยากาศดี ย่อมทำให้บุคลากรมีความรู้สึกพึงพอใจ ภูมิใจ อပ်อุ่นใจ สุขใจ ตั้งใจและรักในการทำงาน มีขวัญกำลังใจในการทำงานดี แต่ในทางตรงกันข้ามหากโรงเรียนมีบรรยากาศที่ไม่ดี ก็จะทำให้บุคลากรในโรงเรียนขาดขวัญกำลังใจ เบื่อหน่าย ท้อถอยไม่อยากทำงาน ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างไม่มีคุณภาพ ส่งผลในทางลบต่อคุณภาพในการปฏิบัติงาน คุณภาพของผู้เรียน และประสิทธิผลของโรงเรียน

เซอร์จิโอแวนนิ (Sergiovanni, 1988, p. 56) ได้ให้ความหมายของบรรยากาศโรงเรียนว่า บรรยากาศโรงเรียน หมายถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละโรงเรียน ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนอื่น ๆ และมีผลต่อพฤติกรรมของครูและนักเรียน หรืออาจหมายถึงความรู้สึกของครูและนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน และเห็นว่า บรรยากาศโรงเรียนที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในโรงเรียนมี 2 แบบ คือ 1) บรรยากาศแบบเปิด ซึ่งแสดงถึงสถานการณ์ที่คณะครูมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันด้วยดี มีความสามัคคีและทำงานเต็มความสามารถของแต่ละคนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ 2) บรรยากาศแบบปิด หมายถึง สถานการณ์ที่สมาชิกได้รับความพึงพอใจในการทำงานน้อย คณะครูจึงมีความจริงใจกันน้อยที่สุด ส่วน ฟอกซ์และคณะ (Fox & Others, 1973, pp. 7 - 9) กล่าวว่า บรรยากาศที่ดีของโรงเรียนจะทำให้ผลผลิตในการทำงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาการ การพัฒนาสังคมและการปรับปรุงหลักสูตร ทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ซึ่งเป็นที่น่าพอใจ และเป็นสถานที่ที่มีความหมายทั้งครูและนักเรียนจะใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนอย่างมีค่า นอกจากนี้ ฟอกซ์และคณะ ยังกล่าวถึงองค์ประกอบบรรยากาศโรงเรียน (School Climate Factors) ว่ามี 8 ประการคือ 1) การยอมรับนับถือ (Respect) 2) การไว้วางใจ (Trust) 3) การมีขวัญกำลังใจสูง (High Morale) 4) การมีโอกาสในการทำงาน (Opportunity for Input) 5) การเจริญเติบโตทางวิชาการและสังคมอย่างต่อเนื่อง (Continuous Academic & Social Growth) 6) การผนึกกำลังในการทำงาน (Cohesiveness) 7) การปรับปรุงโรงเรียน (School Renewal) และ 8) การเอื้ออาทรต่อกัน (Caring) และ ธเนศ ขำเกิด (2532, หน้า 4 - 6) ให้ความหมายของบรรยากาศของโรงเรียนไว้ว่า เป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคลากร ซึ่งเมื่อบุคลากรปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ดี ก็เรียกว่า บรรยากาศดี ในทางตรงกันข้าม เมื่อบุคลากรปะทะกับ

สิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีก็เรียกว่า บรรยากาศไม่ดี โรงเรียนที่มีบรรยากาศที่ดีจะทำให้ให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจ ภูมิใจ อบอุ่นใจ สบายใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของและอยากมาโรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่มีบรรยากาศที่ไม่ดีจะทำให้ให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เจ็บเมข ว้าเหว่และไม่อยากมาโรงเรียน

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1964, p. 102) ได้ทำการศึกษาเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของผู้บริหารกับบรรยากาศขององค์กร พบว่า ยิ่งโรงเรียนมีบรรยากาศแบบเปิดมากเท่าใด ผู้บริหารก็ยิ่งมีความสามารถมากขึ้นเท่านั้น และนอกจากนี้ผู้บริหารยังมีความเชื่อมั่นในตนเอง รักษาสุขภาพ ร่างกาย มีการเข้าสังคม และเป็นทรัพยากรที่มีค่า ยิ่งกว่านั้น ครูจะแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเอง และเชื่อมั่นในประสิทธิผลของโรงเรียนมาก และประการสุดท้ายผู้บริหารจะซื้อตรง เชื่อมั่นในตัวครู ทำให้คณะครูเกิดความพึงพอใจ

จากผลการศึกษาข้างต้น จะเห็นว่าบรรยากาศโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของครูและพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า บรรยากาศโรงเรียนจะมีผลต่อการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอนของครู จึงได้กำหนดให้บรรยากาศโรงเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

4. ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก

ในหน่วยงานทางการศึกษานั้นทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง บุคลากรงบประมาณ เอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อาคาร สถานที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ บริบท สภาพแวดล้อม และอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยในการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และการดำเนินงานของโรงเรียนโดยรวมให้เป็นไปโดยราบรื่น สะดวก และเป็นไปตามข้อกำหนด ระเบียบ กฎเกณฑ์ และบรรลุปเป้าหมายทางการศึกษาที่ตั้งไว้ ในอันที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

สุมิตร คุณานุกร (2523, หน้า 6-7) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ว่า หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ และผู้บริหารโรงเรียนต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียน และจำนวนนักเรียน การกำหนดครูเข้าสอน จัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ทั้งนี้รวมถึงการบริหารทั้งหลายทั้งปวงในโรงเรียนต้องมีความคล่องตัว การเตรียมการ และจัดสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้พร้อม เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครูตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป., หน้า 5) ได้เสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบของการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาว่า จะต้องจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้

หลักสูตร ได้แก่ วัสดุหลักสูตร และวัสดุการเรียนการสอน อุปกรณ์ต่าง ๆ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ตลอดจนอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งนอกจากจะจัดให้มีแล้วยังครอบคลุมถึงการรักษาสภาพให้พร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้ด้วยความสะดวก สะดวกในการใช้และการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า นอกจากนี้ คอลด์เวลและสปิงส์ (Caldwell & Spinks, 1990 อ้างถึงในวิโรจน์ สารัตนะ, 2548, หน้า 37) กล่าวถึงเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนว่า การบริหารโรงเรียนต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน คือต้องทำให้มั่นใจได้ว่า ทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครู เวลา อาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจะถูกนำมาใช้เพื่อการบรรลุจุดหมายหรือความต้องการในแผนงานด้านการเรียนการสอนเพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนอย่างเต็มที่ และจากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527, หน้า 70 - 71) พบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณ ถือเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก

จากแนวคิดและผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านทรัพยากรทั้ง บุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้ทรัพยากรการเงินและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ข. ปัจจัยระดับห้องเรียน มี 7 ตัวแปร ได้แก่

1. ลักษณะทางชีวสังคมของครู

1.1 อายุ

จากผลการวิจัยหลายเรื่อง พบว่า อายุของครูมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครู ดังเช่น การรา (Gara, 1998, p. 98) พบว่า อาจารย์คณะธุรกิจศึกษาที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าอาจารย์ที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี ภทรกุล จริยวิธานนท์ และคณะ (2528, หน้า 170) พบว่า อายุของครูมีความสัมพันธ์ทางด้านบวกกับผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยส่งผลทางอ้อมผ่านพฤติกรรมการสอนของครู ส่วนอารีรัตน์ หิรัญโร, (2532, หน้า 141) พบว่า ครู อาจารย์ที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจในการทำงานต่างกันโดยครู อาจารย์ที่มีอายุมากมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าครูอาจารย์ที่มีอายุปานกลางและน้อย และพิมพ์อร สดเอี่ยม (2547 หน้า 295) พบว่า อายุมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานและความพึงพอใจในการทำงานจะเพิ่มตามอายุ

1.2 วุฒิการศึกษา

จากผลการวิจัยของ ชิม (Shim, 1964, p. 5225) พบว่า คุณสมบัติของครูด้าน วุฒิการศึกษา เป็นตัวแปรประการหนึ่งที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สจวร์ต

(Stuart, 1978, p. 2331 – B) ซึ่งได้ศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบด้านตัวนักเรียน องค์ประกอบด้านครูและองค์ประกอบด้านโรงเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า วุฒิการศึกษาของครูมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน เพนดลีย์ (Pendley, 1985, Abstract) พบว่า วุฒิการศึกษาของครู อาจารย์มีผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และมีผลต่อการประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน และจากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2520, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาว่าองค์ประกอบใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนทุกประเภทในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทั่วประเทศ พบว่า วุฒิต่างครูสูงสุดของครูประจำชั้นเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและวิชาคณิตศาสตร์ในระดับสูง ส่วนครูที่มีวุฒิต่างครูไม่สูงนักและเป็นครูมาไม่นาน มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนคือส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ

1.3 ประสิทธิภาพการสอน

ชิม (Shim, 1964, pp. 5225 - 5526) ได้ศึกษานักเรียนเกรดหก จากโรงเรียนฮาร์วาร์ด เคาน์ตี้ รัฐแมริแลนด์ โดยใช้ข้อมูลประวัติครูที่เคยสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่เกรดหนึ่งถึงเกรดห้า และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเลขคณิต ภาษา การอ่าน และสติปัญญาของนักเรียน ผลการศึกษาประการหนึ่ง พบว่า นักเรียนที่เรียนกับครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนมากกว่า 10 ปี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนต่ำกว่า 10 ปี ไคลลิง (Kcilling, 1971, pp. 24 – 27) ศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพในการสอนของครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สัมพันธ์กับผลการเรียนของนักเรียน

จากการศึกษาดังกล่าว จะเห็นว่า อายุ วุฒิการศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของครูมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้ลักษณะทางชีวสังคมของครูในด้าน อายุ วุฒิการศึกษาและประสิทธิภาพการสอน มากำหนดเป็นตัวแปรในการศึกษาเพื่อวัดลักษณะทางชีวสังคมของครูที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และบ่งชี้ถึงประสิทธิผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

2. คุณภาพการสอนของครู

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอน พฤติกรรมการสอนของครูจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้เรียน ดังนั้น ครูที่มีคุณภาพในการสอนจะมีส่วนช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี สามารถประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ได้ และจากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งพบว่า คุณภาพการสอนของครูเป็น

องค์ประกอบสำคัญที่อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูง
คุณภาพของการสอนจึงมีอิทธิพลต่อผลการเรียน

บลูม (Bloom, 1976, pp. 115 – 127) มีความเห็นว่า คุณภาพของการสอนเป็นเรื่องที่ให้อำนาจแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนทราบว่า สิ่งที่เรียนคืออะไร ผู้เรียนควรเรียนอะไรบ้าง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนการสอน การเสริมแรงทางบวกและทางลบ ตลอดจนการให้ข้อมูลย้อนกลับและการแก้ไขข้อบกพร่องแก่ผู้เรียน และหลังจากได้ศึกษางานวิจัยของตนเองและของผู้อื่นแล้ว บลูม (Bloom, 1976, p. 133) ได้สรุปว่า คุณภาพของการสอนมีความสำคัญในการตัดสินใจและมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คุณภาพการสอนสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพุทธิพิสัยได้อย่างน้อย 25 % จากหลักฐานการศึกษาทั้งในระดับมหัพภาค และในระดับจุลภาค แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของการสอนเป็นตัวเชื่อมโยงสาเหตุในการกำหนดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กู๊ด (Good, 1983, อ้างถึงใน อุไร บัวทอง, 2543, หน้า 21) ได้เสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของครูที่มีผลต่อการเรียนการสอนว่า การสอนอย่างตั้งใจจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนเริ่มบทเรียนจะทำให้ให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น เพราะครูที่สอนอย่างตั้งใจจริงจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดของสิ่งที่สอน และสามารถอธิบายความหมายได้อย่างชัดเจน จัดกิจกรรมการสอนได้อย่างเหมาะสมและได้เตรียมการเรื่องดังกล่าวมาก่อนที่จะกำหนดงานให้นักเรียนทำ เอาใจใส่ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นประการสำคัญ หากนักเรียนไม่เข้าใจก็พร้อมที่จะสอนใหม่เพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้น โดย กู๊ด (Good) ได้ทดลองการสอนแบบตั้งใจจริงในวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโดยการแนะนำวิธีสอนข้างต้นให้กับครูในกลุ่มทดลอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม และนักเรียนมีทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ที่ดีกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการดังกล่าวในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีผลที่ดีในการสอนเช่นเดียวกัน ผลจากการทดลองนี้แสดงว่า พฤติกรรมการสอนของครูมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนสูงมากและสามารถฝึกอบรมให้ครูมีพฤติกรรมการสอนที่มีคุณภาพสูงได้

พิตต์แมน (Pittman, 1993, p. 4270 - A) ได้ศึกษาองค์ประกอบทางการผลิตทางการศึกษาที่มีต่อความสนใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนเกรด 8 จำนวน 5,162 คนผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการสอนของครูมีอิทธิพลต่อความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

นอกจากนี้ ราชนันท์ บุญธิมา (2542 ก, 361 - 362) ได้ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ก็พบว่า คุณภาพการสอนของครู อาจารย์ มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ของนักเรียน และสมจิตร อุคม

(2547, หน้า 212) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในภาคใต้ พบว่า คุณภาพการสอนของครู อาจารย์ เป็นตัวแปรที่สำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลสำเร็จในการบริหารโรงเรียนอีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังที่ได้ศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้คุณภาพการสอนของครู เป็นตัวแปรต้นตัวแปรหนึ่ง ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอนของครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อบ่งชี้ถึงประสิทธิผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

3. การสนับสนุนทางสังคมของครู

การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคมของครูนั้น หมายถึง การที่ครูในโรงเรียนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านโอกาสที่ดีเกี่ยวกับอารมณ์ การยอมรับ ความสนใจ วัสดุสิ่งของ ข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือ การให้คำปรึกษาแนะนำจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และจากโรงเรียน ทำให้เกิดความร่วมมือ ความประทับใจในการปฏิบัติงาน (Faber, 1983, p. 156; Sweeney, 1986, p. 349) ในการทำงานของครูในโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ได้มีงานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความท้อแท้ในการทำงาน หากครูได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงย่อมทำให้เกิดความท้อแท้ในงานน้อยลง ซึ่งย่อมส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน (Burke & Greenglass, 1989, pp. 55 - 63)

ฟรีด (Freed, 1994, p. 41; Citing-Chen, 1996) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู อาจารย์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานของครู อาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และช่วยลดความท้อแท้ในการทำงานของครู อาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อระดับการช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคมให้กับครู อาจารย์เพิ่มมากขึ้นจะทำให้ความท้อแท้ลดลง การได้รับการสนับสนุนจากครู อาจารย์ เพื่อนร่วมงานและผู้เกี่ยวข้องจะช่วยให้ครูประสบผลสำเร็จในการทำงานมากยิ่งขึ้น

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 237) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีต่อประสิทธิผลโรงเรียนอีกตัวหนึ่งในปัจจัยด้านครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจุฬพล พูลภัทรชีวิน (2532, หน้า 91 - 92) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า โรงเรียนเอกชนที่มีสัมฤทธิ์ผลสูงจะสามารถจัดสวัสดิการของครู วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และพร้อมกว่าโรงเรียนเอกชนที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำ นอกจากนี้ ราชันย์ บุญธิมา (2542 ก, 370 - 371) ก็พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู อาจารย์ มีอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านคุณภาพการสอนของครู อาจารย์ ไปสู่

ประสิทธิผลของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไปใช้ เช่นเดียวกับ สมจิตร อุดม (2547, หน้า 202) ที่พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู อาจารย์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาในภาคใต้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครูเป็นตัวแปรหนึ่งที่ใช้ในการหาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

4. ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู

ขวัญและกำลังใจเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้บุคลากรในองค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงาน เป็นพลังผลักดันให้บุคลากรทำงานด้วยความตั้งใจ กระตือรือร้นและด้วยความสมัครใจ ผู้บริหารต้องเอาใจใส่ต่อขวัญและกำลังใจของผู้ร่วมงาน เพื่อให้ทราบระดับขวัญและกำลังใจในขณะนั้นได้ถูกต้อง และสามารถเลือกใช้วิธีบำรุงและเสริมสร้างขวัญและกำลังใจด้วยการจูงใจให้เหมาะสม (สมควร นันตระกูล, 2548, หน้า 13) จึงถือได้ว่าขวัญและกำลังใจของคนมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คนที่มีความรู้ความสามารถไม่สูงนักแต่ถ้ามีขวัญและกำลังใจดี การทำงานอาจได้ผลมากกว่าคนที่มีความรู้ความสามารถสูง

ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารควรตระหนักอยู่เสมอว่า ครูเป็นพลังอันสำคัญยิ่งในการที่จะปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ในโรงเรียน ขวัญจึงเป็นหัวใจของการบริหารงานบุคคลซึ่งผู้บริหารต้องใช้ศิลปะและความสามารถในการบริหารที่หลากหลาย ให้ชนะและครองใจผู้ร่วมงานในโรงเรียนให้ได้เพื่อนำไปสู่ผลของความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียน ขวัญและกำลังใจของครูจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะใช้เป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของงานและองค์การ

ประทีป เล้ารัตนอารีย์ (2524, หน้า 8) ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบขวัญของครูพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมี 8 ประการ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครูใหญ่
2. ความสัมพันธ์ระหว่างครูใหญ่กับหมู่คณะ
3. เงินเดือนครู
4. ความพึงพอใจในการทำงานของครู
5. ศักดิ์ศรีหรือฐานะครู
6. ภาระความรับผิดชอบของครู
7. ความสะดวกสบายในการทำงานของครู
8. ความสัมพันธ์ของครูกับชุมชน

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1972, p. 371) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขวัญในการปฏิบัติงานของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า ครูที่มีขวัญในการปฏิบัติงานสูง การสอนของครูก็จะดี ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดี และความสัมพันธ์ระหว่างครูใหญ่และคณะครูก็จะดีด้วย

วิญญู มณีจันทร์ (2522, หน้า 86) ได้ทำการวิจัยเรื่องขวัญของครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า พฤติกรรมผู้นำด้านสัมพันธภาพและกิจสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในการทำงานของครู และในโรงเรียนที่มีครูใหญ่ที่มีพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพสูงกว่าด้านกิจสัมพันธ์ครูมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าครูในโรงเรียนที่มีครูใหญ่มีพฤติกรรมด้านกิจสัมพันธ์สูงกว่าด้านสัมพันธภาพ ส่วน เซวง ชิ่นประโคน (2528, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาตัวประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ขวัญและความพึงพอใจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อการปฏิบัติงานของครู และได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ขวัญมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อครูมีขวัญและความพึงพอใจในการทำงาน ครูจะปฏิบัติงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำงานด้วยความกระตือรือร้น อุตสาหพยายามยิ่งขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

ในการนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดให้ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูเป็นตัวแปรในการหาความสัมพันธ์ของใช้หลักสูตรสถานศึกษา

5. ลักษณะทางชีวสังคมของนักเรียน

5.1 ระบายรายได้ของผู้ปกครอง

รายได้ของผู้ปกครองเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากในการศึกษาไม่ว่าระดับใด จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเงิน ผู้เรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดี โอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนด้านการเงินสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาเล่าเรียนก็จะมามาก ส่วนผู้เรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี โอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวด้านการเงินค่อนข้างน้อย ซึ่งอาจมีผลลบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน รายได้ของผู้ปกครองจึงมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ดังเช่นงานวิจัยของ บุญชม ศรีสะอาด (2526, หน้า 71) ที่พบว่า บิดามารดาที่มีรายได้สูงมีผลต่อผลการศึกษาของเด็ก ทั้งนี้เพราะว่ามีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียน ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่ำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรณี เกษมมด (2537, หน้า 117 – 121)

ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อการเรียน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา นั้น รายได้ของบิดามารดาส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และมีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ รวมทั้งการปรับตัวของนักเรียนในสังคมและความเป็นอยู่ของนักเรียน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ แพนดอรา (Pandora, 1988 อ้างถึงใน บุญเรือน ห่มจันทร์พย์, 2538, หน้า 58) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในด้านการเรียน ความประพฤติและพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บอสเกอร์และชีเรนส์ (Bosker & Scheerens, 1989, pp. 741 – 751) ที่พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งในด้าน การบริหาร และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านรายได้ของผู้ปกครอง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่า รายได้ของผู้ปกครอง น่าจะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนด้วย

6. เวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน

ฮอย และมิสเกล (2001 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548, หน้า 25 - 26) ได้พัฒนาเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลโรงเรียน โดยใช้แนวคิดเชิงระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และปัจจัยป้อนออก (Output) ซึ่งในเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลโรงเรียนในด้านของกระบวนการ (Process) นั้น หนึ่งในตัวแปรที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งถือเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิผลโรงเรียน คือ เวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแคโรล (Carroll, 1963, p. 730) ที่เสนอรูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียนซึ่งเป็นรูปแบบที่มีเวลาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ที่มาจากผลของการสังเกตที่พบว่า ความถนัดในการเรียนวิชาต่าง ๆ ของนักเรียน นอกจากจะพยากรณ์ระดับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนแล้ว ยังสามารถพยากรณ์เวลาที่ใช้ในการเรียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ด้วย แคโรล จึงนิยามความถนัดว่า เป็นสิ่งที่วัดอัตราการเรียนรู้ นั่นคือ เป็นเหมือนกับเครื่องวัดปริมาณของเวลาที่นักเรียนต้องการใช้ในการเรียนเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นักเรียนที่มีความถนัดสูงจะเรียนวิชานั้นได้รวดเร็ว และนักเรียนที่มีความถนัดต่ำจะเรียนได้ช้ากว่า โดยเสนอรูปแบบผลสัมฤทธิ์ระดับของการเรียนรู้ในโรงเรียนว่าเป็นฟังก์ชันกับอัตราส่วนระหว่างเวลาที่ใช้จริงในการเรียนและเวลาที่ต้องการใช้ในการเรียน ดังรูป สมการฟังก์ชันต่อไปนี้

$$\text{ระดับของการเรียนรู้ในโรงเรียน} = f \left(\frac{\text{เวลาที่ใช้จริง}}{\text{เวลาที่ต้องการใช้}} \right)$$

จากรูปแบบของแคโรล ตัวกำหนดผลการเรียนคือเวลาที่ใช้จริงในการเรียนและเวลาที่ต้องการใช้ในการเรียน ถ้าให้เวลาที่นักเรียนแต่ละคนต้องการใช้ในการเรียนบางระดับ และถ้านักเรียนใช้เวลาที่ต้องการนั้นแล้วก็จะบรรลุการเรียนรู้ในระดับนั้น เวลาที่ใช้จริงหมายถึงเวลาที่นักเรียนใช้ในการเรียนแต่ละหน่วย ซึ่งขึ้นกับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ โอกาสในการเรียนหรือเวลาที่อนุญาตให้ใช้ในการเรียน กับความพากเพียรในการเรียนของนักเรียน ส่วนเวลาที่ต้องใช้หมายถึงเวลาที่นักเรียนจำนวนหนึ่งต้องใช้จึงจะสามารถบรรลุถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการคือ ความถนัดในวิชานั้นของนักเรียน คุณภาพของการสอนของครู และความสามารถในการเข้าใจการสอนของนักเรียน เช่นเดียวกับรูปแบบของผลการเรียนของไวลีย์ (Wiley, 1973 อ้างถึงใน วิโรจน์ ถัมสกุล, 2543, หน้า 31) ที่ชี้แนะว่าเพื่อให้ผลการเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ควรเพิ่มเวลาเรียน เช่น จำนวนชั่วโมงในแต่ละวัน การเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอของนักเรียน และเพิ่มจำนวนวันที่ใช้ในการเรียน และรูปแบบผลการเรียนของ สำเริง บุญเรืองรัตน์ (Boonruangrutana, 1978, pp. 17 - 18) กับรูปแบบผลการเรียนของ บุญชม ศรีสะอาด (2524, หน้า 23) ที่ถือว่า เวลาที่ใช้ในการเรียน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ศีกานต์ เพียรธัญญกรณ์ (2539, หน้า 199 - 206) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า เวลาที่ใช้ในการเรียนมีอิทธิพลเชิงสาเหตุทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ บุญชม ศรีสะอาด (2524, หน้า 77 - 154) ที่พบว่า เวลาที่ใช้ในการเรียนมีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ และจากงานวิจัยของดีเกนฮาร์ท (Degenhart, 1990, p. 184 - A) พบว่า เวลาที่ใช้ในการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า เวลาที่ใช้ในการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จึงได้กำหนด เวลาที่ใช้ในการเรียน เป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วย

7. แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น นอกจากองค์ประกอบด้านสติปัญญาแล้ว แรงจูงใจก็นับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนของนักเรียน ซึ่งนักจิตวิทยาการศึกษาได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ดังที่ นันนอลลี (Nannally, 1967, p. 112) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่จำเป็นเบื้องต้นที่สำคัญยิ่งของบุคคลในการเรียนรู้ บลูม (Bloom, 1982, pp. 10 - 16) มีความเห็นว่า แรงจูงใจมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้ แม็คเคลแลนด์ (McClelland, 1961, pp. 36 - 62) ได้แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 3 ประการคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (Affiliation Motive) และแรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) ลิตเติ้ลวูด (Littlewood, 1990, pp. 55 - 57) และการด์เนอร์ และแลมเบิร์ต (Gardner & Lambert, 1972, pp. 114 - 115) ได้แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภทคือ แรงจูงใจเชิงเครื่องมือ และแรงจูงใจเชิงบูรณาการ

การด์เนอร์ (Gardner, 1985, p. 159) พบว่า แรงจูงใจทั้งแรงจูงใจเชิงบูรณาการ และแรงจูงใจเชิงเครื่องมือ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ส่วน วัชรา จรุงผล (2549) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 บุญชม ศรีสะอาด (2524, หน้า 180-182) ได้ศึกษารูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับปริมาณแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแต่ละบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญ

จากการศึกษาความคิดเห็นและงานวิจัยต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าแรงจูงใจ มีส่วนสำคัญที่ส่งอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำมาเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ด้วย

การวิเคราะห์พหุระดับ

การวิเคราะห์พหุระดับเป็นเทคนิควิธีทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวแปรอิสระหลายตัว และตัวแปรอิสระเหล่านั้นสามารถจัดเป็นระดับได้น้อย 2 ระดับขึ้นไป โดยตัวแปรระดับเดียวกันต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และได้รับอิทธิพลร่วมกันจากตัวแปรระดับอื่น ๆ เนื่องจากโครงสร้างและธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษามีความสลับซับซ้อน มีการจัดเป็นหน่วยที่ซ้อนกันเป็นลำดับขั้น (Hierarchy) กล่าวคือ หน่วยหลายๆ หน่วยในระดับเดียวกันถูกจัดกลุ่มเข้าด้วยกันเพื่อเป็นระดับที่สูงขึ้น เช่น ในทางการศึกษาหน่วยที่ย่อยที่สุดคือนักเรียน ถูกจัดรวม

เข้ารับการศึกษาด้วยกันเป็นห้องเรียน ห้องเรียนหลาย ๆ ห้องเรียนรวมกันเป็นระดับชั้นเรียน ระดับชั้นเรียนหลาย ๆ ระดับชั้นเรียนรวมกันเป็นระดับการศึกษา ระดับการศึกษาหลาย ๆ ระดับ การศึกษารวมกันเป็นโรงเรียน ซึ่งรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน และเขตการศึกษา เป็นต้น การวิจัยทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหลายระดับนี้ ถ้าผู้วิจัยไม่ให้ความสนใจต่อโครงสร้างของระดับข้อมูล ผลการวิจัยน่าจะบิดเบือนไปจากความเป็นจริง เช่น การศึกษาอิทธิพลของบรรยากาศในการสอนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ถ้าทำการวิเคราะห์แบบระดับเดียว โดยยึดนักเรียนหรือห้องเรียนเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ คือ ปรับตัวแปรที่อยู่ต่างระดับกันให้อยู่ในระดับที่สนใจระดับเดียวเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร จะทำให้ได้ผลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2532, หน้า 1 - 4) ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยะธิดา ทองอร่าม (2548, หน้า 87) ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันการจัดองค์การทางการศึกษาและการแบ่งส่วนการบริหารงานภายในองค์กรเป็นลักษณะการจัดลำดับชั้น หน่วยงานในระดับสูงกว่ามีอิทธิพลต่อหน่วยงานในระดับรองลงมาตามลำดับ ทำให้ข้อมูลทางการศึกษามีลักษณะเป็นระดับชั้นด้วย เช่น ข้อมูลระดับโรงเรียนและข้อมูลระดับจังหวัด เป็นต้น ซึ่งข้อมูลในแต่ละระดับนั้นมีผลหรือมีอิทธิพลต่อข้อมูลในระดับที่ถัดมาเป็นทอด ๆ จากระดับบนลงสู่ระดับล่าง ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลจึงควรใช้สถิติที่เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล โดยในปี 1980 ได้มีการพัฒนาโมเดลที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีหลายระดับขึ้นมาเป็นการวิเคราะห์พหุระดับ การวิเคราะห์ชนิดนี้สามารถจัดระดับตัวแปรอิสระได้ตั้งแต่สองระดับขึ้นไป ตัวแปรระดับเดียวกันต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และได้รับอิทธิพลร่วมกันจากตัวแปรระดับที่สูงกว่า นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์พหุระดับสามารถที่จะบอกถึงอิทธิพลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามในแต่ละระดับแตกต่างกันตามขนาดของความแปรปรวนอีกด้วย ดังนั้น การวิเคราะห์หลายระดับจะให้ข้อค้นพบที่ชัดเจนกว่าการวิเคราะห์ระดับเดียวกัน และผลการวิเคราะห์ยังบอกให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคทางการศึกษาด้วยว่ามีมากในระดับใด เพื่อให้มีการพิจารณาปรับปรุงให้ลดความแตกต่างในระดับนั้น ๆ ถูกต้องมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลในระดับเดียวอาจทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความตรงทางสถิติในการศึกษา อาจได้แก่ การประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ผิดพลาด และทำให้พิสัยของสมมติฐานผิด ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 การวิเคราะห์พหุระดับมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 4 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการของผลผลิตทางการศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรตามในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อศึกษาแนวโน้ม (Time Series Data)
2. เพื่อประมาณค่าความแตกต่างของค่าส่วนประกอบความแปรปรวนของตัวแปรแต่ละตัวว่าในแต่ละระดับมีความแตกต่างมากน้อยเพียงไร
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อผลผลิตทางการศึกษาในแต่ละระดับ

รวมทั้งศึกษาอิทธิพลของตัวแปรสภาพแวดล้อมที่มีต่อผลผลิตทางการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยในแต่ละระดับ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยวิเคราะห์แยกแต่ละระดับ

4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามในระดับนักเรียน และศึกษาว่าอิทธิพลจากความแตกต่างแต่ละระดับนั้นมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามอย่างไร เพื่อศึกษาอิทธิพลจากแต่ละระดับของข้อมูล

หลักการสำคัญในการวิเคราะห์หุระดับ คือ การนำโครงสร้างตามลำดับชั้นของข้อมูลมาพิจารณาเพื่อให้ความสำคัญต่อข้อมูลต่างระดับ โดยศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรในระดับเดียวกันและปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่อยู่ต่างระดับกัน และการนำหลักการของตัวแปรสุ่มมาใช้ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยถือว่าตัวแปรเกี่ยวกับชั้นเรียน / โรงเรียน น่าจะมีอิทธิพลที่แตกต่างกันต่อตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียน นอกจากนี้การวิเคราะห์หุระดับนั้นใช้หลักการของการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นสูงสุดของค่าสัมประสิทธิ์และทฤษฎีของ เบส์ ในการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ซึ่งจะทำให้ผลการวิเคราะห์มีความแม่นยำสูงขึ้นและมีความคลาดเคลื่อนต่ำ

วิธีการวิเคราะห์ประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวน (Analysis of Variance Component Estimation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสดหลั่น นั้น นงลักษณ์ วิรัชชัย (2535, หน้า 9) ได้กล่าวไว้ว่า ตัวแปรที่วัดได้ในระดับนักเรียนมีความแปรปรวนซึ่งแยกส่วนประกอบตามระดับที่สดหลั่นกัน โดยมีวิธีในการประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวน 4 วิธีคือ

1. ใช้หลักการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) คำนวณค่าคาดหวังกำลังสองเฉลี่ย (Expected Mean Square) โดยแต่ละระดับเป็นค่าประมาณความแปรปรวนแต่ละส่วนที่ต้องการ ซึ่งนักวิจัยต้องเลือกใช้โมเดลให้เหมาะสมกับข้อมูลว่าเป็น โมเดลอิทธิพลสุ่ม (Random Effect Model) หรือ โมเดลอิทธิพลผสม (Mixed Effect Model)

2. การประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood Estimation)

3. การประมาณค่าประจำกำลังสองที่ไม่ลำเอียงซึ่งมีค่าต่ำสุด (Minimum Norm Quadratic Unbiased Estimation : MINQUE) แต่ในทางปฏิบัตินั้นทำได้โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SAS หรือ BMDP โดยผลการวิเคราะห์นั้นจะบอกถึงอิทธิพลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามในแต่ละระดับ และแตกต่างกันตามขนาดของความแปรปรวน ซึ่งการวิเคราะห์หลายระดับนั้นจะให้ข้อค้นพบที่ชัดเจนว่าการวิเคราะห์ระดับเดียว นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังบอกให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคทางการศึกษาด้วยว่ามีมากในระดับใด ทำให้มีการพิจารณาเพื่อปรับปรุงให้ลดความแตกต่างในระดับนั้น ๆ ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

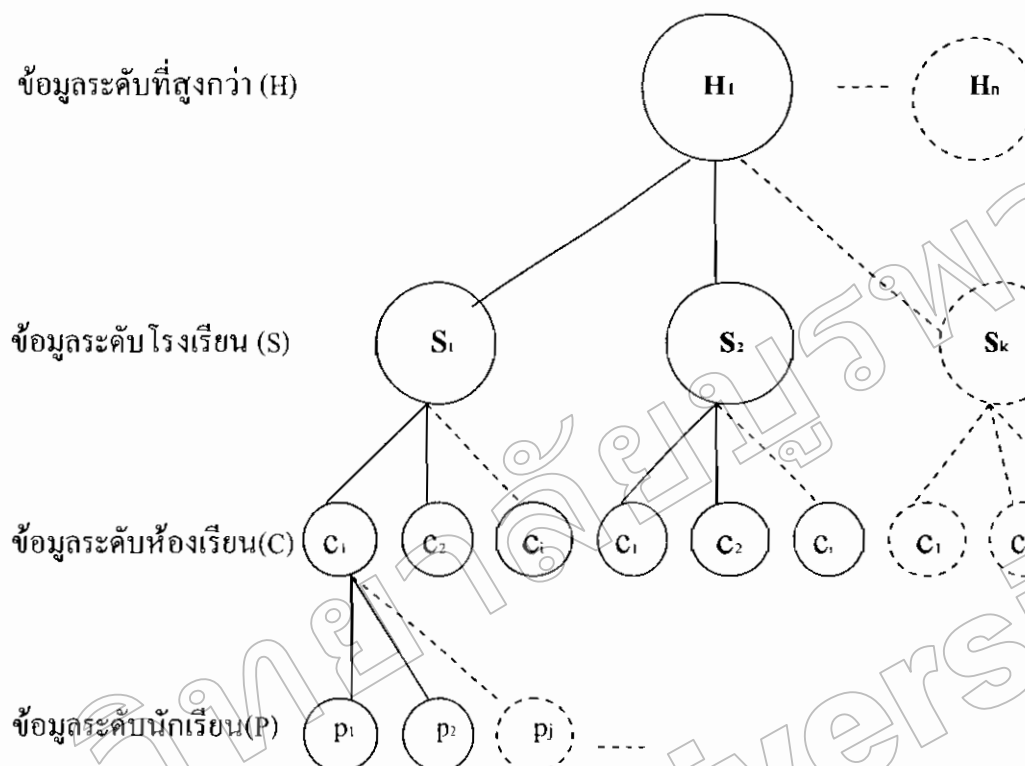
4. การใช้ความชันเป็นตัวแปรตาม (Slope as Outcome) หรือที่เรียกว่า วิธีกำลังสอง

น้อยที่สุดแบบสองสมการ (Ordinary Least Square Separate Equation Approach) โดยจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในชั้นเรียน / โรงเรียน โดยใช้เทคนิคกำลังสองน้อยที่สุดเป็นแนวคิดทั่วไป แต่ตัวแปรอิสระในแต่ละระดับตัวแปรนั้นจะแนบตัวแปรตาม (Y) มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติในแต่ละค่าของตัวแปรอิสระ (X) โดยที่ความคลาดเคลื่อนแต่ละค่านั้นมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติและเป็นความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นอย่างสุ่ม

ลักษณะของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์พหุระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับมีประเด็นสำคัญที่ควรสนใจประการหนึ่งคือ ลักษณะของข้อมูลที่จะทำการวิเคราะห์ (Morris, 1995 อ้างถึงใน ราชันย์ บุญธิมา, 2542, หน้า 41) ข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์จะต้องมีลักษณะเป็นพหุระดับที่เรียกว่า “ข้อมูลพหุระดับ” (Multilevel Data) หรือที่เรียกว่า “ข้อมูลสอดแทรกกลดหล่น” (Hierarchical Nested Data) (Draper, 1995; Goldstein, 1991; Bryk & Raudenbush, 1989; Longford, 1995 อ้างถึงใน ราชันย์ บุญธิมา, 2542, หน้า 41)

ข้อมูลทางการศึกษาเป็นข้อมูลแบบพหุระดับ กล่าวคือ ข้อมูลระดับนักเรียนแต่ละคน (P) เช่น ความถนัดทางการเรียน พฤติกรรมการเรียน หรือเจตคติต่อการเรียน เป็นต้น ข้อมูลระดับนักเรียนจะอยู่ภายใต้หรือได้รับอิทธิพลมาจากข้อมูลระดับห้องเรียน (C) เช่น คุณภาพการสอนของครู วุฒิการศึกษาของครู หรือบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นต้น ข้อมูลระดับห้องเรียนอยู่ภายใต้หรือได้รับอิทธิพลมาจากข้อมูลระดับโรงเรียน (S) เช่น ความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน หรือลักษณะการให้ความร่วมมือของผู้บริหารโรงเรียน เป็นต้น ข้อมูลระดับโรงเรียนก็จะอยู่ภายใต้หรือได้รับอิทธิพลจากข้อมูลระดับสูงกว่า (H) ต่อๆ กันไป ดังปรากฏตามภาพประกอบ ต่อไปนี้



ภาพที่ 4 ลักษณะ โครงสร้างของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์หุระดับ

จากโครงสร้างของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์หุระดับ สามารถแบ่งลักษณะของข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

ลักษณะที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคน หรือบางที่เรียกว่า “ข้อมูลระดับจุลภาค” (Micro - Level Data) หมายถึงข้อมูลระดับนักเรียน

ลักษณะที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มนักเรียน หรือบางที่เรียกว่า “ข้อมูลมหภาค” (Macro - Level Data) หมายถึงข้อมูลตั้งแต่ระดับห้องเรียนขึ้นไป

ลักษณะข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์หุระดับที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า การที่จะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ด้วยการนำตัวแปรที่อยู่ต่างระดับมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้อยู่ในระดับเดียวกัน จึงเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับหลักแห่งความเป็นธรรมชาติและโครงสร้างของข้อมูล ดังนั้น การที่จะวิเคราะห์ข้อมูลก็ควรที่จะจัดตัวแปรให้อยู่ในระดับที่เป็นไปตามธรรมชาติและ โครงสร้างของข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับธรรมชาติและ โครงสร้างของข้อมูลนั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

งานวิจัยในประเทศ

วีระ เสาวโกมุท (2533, หน้า 72 - 84) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการบริหารหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารของผู้บริหารและขนาดของโรงเรียนมีใช้ตัวแปรที่ทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ของผู้บริหารแตกต่างกัน

มยุรี สิงห์แก้ว (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย พบว่า สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตรโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่ามี การปฏิบัติน้อยได้แก่ ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร รองลงมาได้ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการบริการและบริหารหลักสูตร ส่วนสภาพปัญหาในการใช้หลักสูตร พบว่า ด้านงบประมาณมีปัญหามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านบุคลากร

ราชนัย บุญธิมา (2542, หน้า 343) ได้ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการสอนของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติ ซึ่งอธิบายได้ว่า คุณภาพการสอนหรือการปฏิบัติงานของครูเป็นความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนด้วยการชี้แนะ การมีส่วนร่วม การเสริมแรง การให้ข้อมูลย้อนกลับและแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียน ดังนั้น คุณภาพการปฏิบัติงานของครูจึงถือเป็นหัวใจสำคัญต่อการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิผล

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 (2545, หน้า 29 - 31) ได้ศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติมากดังต่อไปนี้ 1) ด้านการวางแผนประชาสัมพันธ์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีกำหนดการในการชี้แจงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาไว้ในปฏิทินปฏิบัติงานอย่างชัดเจน 2) ด้านการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์หลักสูตร คือ มีกำหนดการในการชี้แจงรายละเอียดตามกำหนดการในปฏิทินปฏิบัติงาน 3) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก คือ มีผู้รับผิดชอบในการประสานงาน หรือมีการมอบหมายให้มีการประสานงาน 4) ด้านการเตรียมบุคลากรของ

สถานศึกษา คือ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมประชุมอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร

5) ด้านการมอบหมายงานจัดบุคลากร คือ มีข้อมูลเกี่ยวกับวุฒิและประสบการณ์ของบุคลากร

6) ด้านการจัดแบ่งสายงาน คือ มีแผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน 7) ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก คือ มีการจัดบุคลากรที่รับผิดชอบในการให้บริการ 8) ด้านการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา คือ มีผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมในการจัดทำข้อมูลของสถานศึกษา

9) ด้านการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น คือ มีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิทยากรท้องถิ่น 10) ด้านการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน คือ มีผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมในการจัดทำข้อมูลความถนัด และความสนใจของนักเรียน 11) ด้านการจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารหลักสูตร คือ มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร 12) ด้านการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน คือ มีแผนผังการใช้อาคารเรียน มีการมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการจัดบริเวณโรงเรียนอย่างสะอาด ร่มรื่น สวยงาม

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 32) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของครูต่อการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ ผลสำรวจพบว่า ครูส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80 ขึ้นไป) มีความเห็นว่าการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ให้ได้ผลนั้น ควรมีการพัฒนาใน 4 ด้านหลักคือ

1) การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ 2) ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการศึกษาให้เข้มแข็ง 3) ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 4) ปรับปรุงระบบการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ พร้อมทั้งเสนอกลยุทธ์การพัฒนาในแต่ละด้านไว้ด้วย นอกจากนี้ ควรมีผู้ให้คำแนะนำปรึกษาในระหว่างดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้ และควรมีการทดลองใช้หลักสูตรจริงอย่างน้อย 1 ปี

โรงเรียนสตรีนันทบุรี (2545, หน้า 33) ได้รวบรวมปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรโรงเรียนกรมสามัญศึกษา จังหวัดนันทบุรีในการประชุมสัมมนาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี และนันทบุรี เมื่อ 4 กรกฎาคม 2545 โดยสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร โรงเรียนต้องเร่งจัดทำหลักสูตรให้แล้วเสร็จทันเวลาที่กำหนด ทำให้ไม่มั่นใจว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมีมาตรฐานหรือไม่ และข้อมูลที่ได้รับจากการอบรมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในบางเรื่องไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ปัญหาด้านการจัดเอกสารการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่มั่นใจว่าเอกสารที่ผลิตขึ้นมีคุณภาพเพียงพอ เพราะไม่มีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และอุปกรณ์ เทคโนโลยี

ที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตสื่อไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย

3. ปัญหาด้านเวลาเรียน เนื่องจากโรงเรียนต้องดำเนินการจัดการศึกษาทั้งหลักสูตรเก่า และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเกิดปัญหาการจัดเวลาเรียน และการให้สัญญาณเปลี่ยนคาบเรียน

4. ปัญหาด้านบุคลากร บุคลากรมีภาระงานเพิ่มมากขึ้น จึงกังวลว่าจะจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่ได้คุณภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร จัดทำเอกสาร สื่อประกอบการเรียน

5. ปัญหาด้านงบประมาณ ต้องใช้งบประมาณมากแต่ไม่ได้รับจัดสรรเพิ่มเติม

6. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตร ได้แก่ ครูไม่มั่นใจว่าสาระหลักสูตรที่จัดทำขึ้น จะมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ จะต้องจัดนักเรียนไม่เกินห้องละ 30 คน

7. ความเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร ได้แก่ นักเรียนบางส่วนไม่มั่นใจว่าจะสอดคล้องกับการสอบเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาได้ เอกสารประกอบการเรียนการสอนไม่เป็นรูปเล่ม ทำให้เกิดการสูญหายและไม่มั่นใจว่าจะครอบคลุมหลักสูตร

8. ความเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อหลักสูตร ได้แก่ ผู้ปกครองกังวลว่านักเรียนไม่มีตำราที่จะทบทวนบทเรียน และไม่มั่นใจว่าจะเอื้อต่อการสอบเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษา

9. ความต้องการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ การนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และให้คำแนะนำ รวมถึงต้องการให้หน่วยงานและองค์กรของรัฐ หรือเอกชน เข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือเรื่องการผลิตเอกสาร สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี (2545, หน้า 35) ได้สรุปปัญหาการใช้หลักสูตรในการประชุมสัมมนาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานีและนนทบุรี เมื่อ 4 กรกฎาคม 2545 โดยสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับเวลา โรงเรียนมีเวลาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาน้อย ไม่มีเวลาที่จะเตรียมจัดทำเอกสารการเรียนรู้ สื่อการเรียนและอุปกรณ์ต่าง ๆ

2. ปัญหาด้านความเข้าใจ เนื่องจากครูไม่ได้รับการอบรมทุกคน เพราะข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทำให้ครูไม่เข้าใจกระบวนการจัดทำหลักสูตร และกลุ่มสาระการเรียนรู้ นอกจากนั้นเรื่องการวัดผลประเมินผลครูยังไม่พร้อมและไม่มีความรู้อย่างชัดเจน นักเรียนยังปรับพฤติกรรมเรียนไม่ได้ ผู้ปกครองไม่เข้าใจการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของ

โรงเรียน

3. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาบุคลากรได้ทัน บุคลากรมีการลาออกและเข้าใหม่ในช่วงรอยต่อจบปีการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนครูน้อยไม่เพียงพอครูมีภาระงานเพิ่มมากขึ้น

4. ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามาก เพราะมีค่าใช้จ่ายมาก แต่จำนวนนักเรียนมีน้อย

5. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ การจัดทำเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้

6. ปัญหาเกี่ยวกับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือด้านวิทยากรในเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33-35) ได้ทำการวิจัยติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่เป็นโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เริ่มใช้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 468 โรงเรียน จาก 63 จังหวัด พบว่า ปัจจัยในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาด้านบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการและทักษะในการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ชุมชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดทำและใช้หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง จัดครูเข้าสอนตรงตามวุฒิ และตรงกับกลุ่มสาระที่สอน แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดแคลนครู นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรไม่ชัดเจน มีการะงานพิเศษ ขาดแคลนครูโดยเฉพาะวิชาหลัก ขาดผู้นิเทศที่มีความรู้ความชำนาญ และนักเรียนไม่ได้เลือกเรียนกิจกรรมตามความสนใจ

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 42) ได้ทำการวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาแล้ว 1 ปี จำนวน 768 โรงเรียน จาก 39 จังหวัด พบว่า สถานศึกษามีความพร้อมในการจัดครูเข้าสอนตรงตามความรู้ความสามารถ มีการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร ในด้านความพร้อมของสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้นั้น ครูมีความคิดเห็นว่า การจัดครูเข้าสอนตรงตามความรู้ความสามารถ จัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และมีเอกสารหลักสูตรใช้ อยู่ในระดับมาก ส่วนการมีสื่อวัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับน้อย และในด้านความพึงพอใจในการใช้หลักสูตร พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในผลการเรียนรู้ของนักเรียน และครูมีความพึงพอใจในการใช้หลักสูตรในระดับมากได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถือว่า

นักเรียนมีความสำคัญที่สุด การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของนักเรียน

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 81) ได้ทำการศึกษาสภาพการใช้สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีปัจจัยสนับสนุนด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนสื่อการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นสื่อเอกสาร และสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนที่ตรงกับสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นอกจากนี้ ยังขาดงบประมาณในการจัดซื้อ จัดทำวัสดุประกอบการเรียนการสอน และบุคลากรหรือผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจหรือทักษะที่เพียงพอในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ และไม่มีเวลาในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ เนื่องจากมีภาระงานพิเศษมาก

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 (2546, หน้า 36) ได้ออกเยี่ยมติดตามผลการจัดทำและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในโอกาสครบรอบ 1 ปี การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 พบปัญหาต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ ครูขาดความมั่นใจ ครูมีจำนวนน้อย ครูคนเดียวต้องจัดทำหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอบรมแต่ละครั้งวิทยากรให้ความรู้ไม่ตรงกัน ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่อง มีเวลาจัดทำน้อย ได้รับเอกสารประกอบหลักสูตรล่าช้า ผู้บริหารบางโรงเรียนไม่เข้าใจและไม่ให้ความสำคัญในเรื่องหลักสูตรใหม่ งบประมาณที่ได้รับน้อยไม่เพียงพอในการอบรมครู และการจัดทำเอกสารหลักสูตรมีการคัดลอกหลักสูตรจากโรงเรียนอื่นโดยไม่ได้อัปรับ ครูมีภาระงานมาก ไม่มีวันหยุดพัก ครูสับสนในองค์ความรู้ เช่น กลุ่มสาระคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งองค์ความรู้ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และองค์ความรู้ของกรมวิชาการไม่ตรงกันในบางเรื่อง การจัดทำหลักสูตรล่าช้าส่งผลกระทบต่อการจัดทำแผนการสอนในภาคเรียนแรก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนยังไม่เข้าใจและยังไม่ได้เข้าร่วมจัดทำหลักสูตร และขาดการติดตามผลจากต้นสังกัด

2. ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ได้แก่ ผู้ปกครองไม่เข้าใจกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ การบูรณาการในช่วงชั้นที่ 1 ทำได้ยาก

เพราะนักเรียนยังอ่านหนังสือไม่ออก ขาดแหล่งการเรียนรู้ สื่อการสอนและเทคโนโลยีการสอน ครุส่วนหนึ่งไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ปัญหาการย้ายโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนเก่ากับโรงเรียนใหม่ใช้หลักสูตรไม่ตรงกัน รหัสวิชาไม่ตรงกัน การบริหารเวลายุ่งยาก ครูบางคนยังไม่เข้าใจวิธีบูรณาการเนื้อหาสาระ และไม่สามารถสอนแบบบูรณาการได้

3. ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล ได้แก่ ครูไม่เข้าใจวิธีการวัดผลตามสภาพจริง ครูยังไม่กล้าออกแบบวัดผล รหัสวิชายังไม่ชัดเจน ขาดคู่มือการวัดผล แบบ ปพ.9 เป็นการเพิ่มภาระมากขึ้น ขาดแคลนบุคลากรด้านการวัดผล การกำหนดวิสัยทัศน์กว้าง และกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากข้อเกินไป ทำให้บรรลุถึงคุณลักษณะนั้น ๆ ได้ยาก

เสาวณี ตรีพุทธรัตน์ (2547, หน้า 139 - 145) ได้ศึกษาปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยองค์การที่มีอิทธิพลรวมต่อความมีประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนในภาพรวมมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านคน รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการะงาน ปัจจัยด้านเทคโนโลยี และปัจจัยด้านโครงสร้างตามลำดับ และพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับความมีประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์กับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

ชวนชม ไชยวิทย์ (2547, หน้า 81 - 83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้หลักสูตรทั้ง 8 ด้านมีดังนี้คือ

1) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โรงเรียนมีการจัดอบรมเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการเตรียมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการจัดหา เลือกใช้ ทำและพัฒนาสื่อ ครูผู้สอนมีการใช้สื่อประกอบการสอนที่หลากหลาย ตรงตามความในใจของผู้เรียน 3) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ตรงตามความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน 4) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนมีการจัดให้ผู้เรียนได้เลือกกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจ 5) ด้านการวัดผลและประเมินผล ครูผู้สอนมีการจัดทำเอกสารการวัดผลประเมินผลตรงตามสาระการเรียนรู้ 6) ด้านการแนะแนว โรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมแนะแนวอย่างสม่ำเสมอ 7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา โรงเรียนสนับสนุนในการจัดอบรม สัมมนา เพื่อให้บุคลากรมีความรู้เรื่องการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 8) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม โรงเรียนมีการวางแผนการนิเทศไว้ล่วงหน้า ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตรทุกด้านมีปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ 1) ปัญหาในการประชุมอบรมเพื่อเตรียมการก่อนการใช้หลักสูตร

2) งบประมาณสำหรับใช้ในการผลิตสื่อและส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ 3) ความเหมาะสมของการจัดจำนวนคาบกิจกรรมการเรียนการสอน 4) ความเพียงพอของครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 5) การประเมินประสิทธิภาพของครู 6) ครูแนะแนวขาดความรู้ความเข้าใจในการแนะแนว 7) ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 8) การนิเทศไม่เป็นไปตามวันและเวลาที่กำหนด

สุวิทย์ นิตราช และคณะ (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) สภาพปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในจังหวัดปัตตานี คือ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษามีความชัดเจนและมีหลักเกณฑ์สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อยู่ในระดับมาก (2) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา มีการแสดงออกด้านความเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และมีการปฏิบัติการนิเทศการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมาก (3) ปัจจัยเกี่ยวกับครู ครูมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรสถานศึกษาและมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในระดับมาก (4) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีการสนับสนุนการเรียนอยู่ในระดับน้อย และ (5) ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน โรงเรียนมีการดำเนินการด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านระบบสารสนเทศ มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง 2) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอนในจังหวัดปัตตานี คือ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และขั้นตอนการวัดและประเมินผล โดยรวมพบว่า ครูมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ปัจจัยเกี่ยวกับครู ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครอง และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน กับการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับครู และปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ใช้เป็นตัวพยากรณ์การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

ยูเนสโก (UNESCO, 1978, p. 66) ได้สรุปปัญหาการใช้หลักสูตรของบางประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งได้แก่ ประเทศอัฟกานิสถาน บังกลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาในด้านการขาดการประสานงานที่ดีระหว่าง

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ไม่ได้ให้ความสนใจการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรของครู และผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมครูเกี่ยวกับหลักสูตรขาดประสิทธิภาพ ขาดแคลนเอกสารหลักสูตร ตารางการเรียนไม่ทันสมัย ขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบ และประการสุดท้ายคือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตรขาดการวางแผนที่ดีเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

แลนเจนบัค (Langenbach, 1972 p. 66) ได้ทำการวิจัยเรื่องเจตคติของครูที่มีต่อการใช้และการวางแผนพัฒนาหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรจะมีเจตคติทางบวกต่อการใช้หลักสูตรและการวางแผนพัฒนาหลักสูตรมากกว่าครูที่ไม่มีประสบการณ์หรือไม่มีส่วนร่วม

เรแกนและลีทวูด (Regan & Leithwood, 1974, p. 10 – 64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรสำเร็จรูปสำหรับนักเรียนอนุบาลในเมืองออนตาริโอ ประเทศแคนาดา โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรสำเร็จรูปสำหรับโรงเรียนอนุบาล มีดังต่อไปนี้คือ ปัจจัยเกี่ยวกับครู ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เจตคติต่อหลักสูตร และปรัชญาหลักสูตร ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ ความชัดเจนในหลักสูตร การฝึกอบรมผู้ปฏิบัติการเผยแพร่แนวความคิดแนวปฏิบัติ การนิเทศและติดตามผล ปัจจัยเกี่ยวกับผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถของผู้เรียน เจตคติของผู้เรียนต่อกิจกรรมหลักสูตร และปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ เจตคติของผู้ปกครองต่อหลักสูตร

แฟร์เรล (Farrell, 1988, p. 262) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การใช้และกระบวนการประเมินผล : กรณีศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีวัฒนธรรมต่างกัน ในออสเตรเลีย แคนาดา อังกฤษ และรัฐจอร์เจีย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตร การใช้ และการประเมินผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่คัดเลือกจากออสเตรเลีย แคนาดา อังกฤษ และรัฐจอร์เจียของอเมริกา ตัวอย่างประชากรเป็นอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจากทั้ง 4 ประเทศ จำนวน 599 คน โดยการใช้แบบสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นตัวอย่างประชากรจากทั้ง 4 ประเทศมีความแตกต่างในด้านวิธีการสอนและความรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตร อาจารย์ใหญ่ทั้ง 4 กลุ่มมีการปฏิบัติงานจริงในกิจกรรมที่แตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา ผู้สอนมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตรซึ่งขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ชอบหลักสูตรประจำท้องถิ่น เห็นว่าตนเองมีส่วนรับผิดชอบในเรื่องการใช้หลักสูตรนั้น และจากผลการ ศึกษาปรากฏว่าอาจารย์ทั้ง 4 กลุ่ม ใช้กลวิธีในการประเมินผลการใช้หลักสูตรที่คล้ายคลึงกัน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของหลักสูตรประจำท้องถิ่นของตนเองเหมือนกัน

ไดมูซิโอ (Dimuzio, 1990, p. 3803 – A) ได้ค้นคว้าวิจัยเรื่อง ขนาดของโรงเรียน บรรยากาศในโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในมลรัฐ นิวเจอร์ซีย์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ขนาดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา การอ่านและคณิตศาสตร์ต่ำกว่านักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แอทโจเนน (Aijonen, 1994, p. 329 - A) ได้วิจัยเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นเครื่องมือ การบริหารและพัฒนาครูในระบบโรงเรียน ประสิทธิภาพและความคิดเห็นของครู โรงเรียน ประถมศึกษา โดยประเมินจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนรับภาระ เรื่องหลักสูตรมากเกินไป โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรล่าช้า ผลกระทบที่สำคัญ คือ ครู ผู้เชี่ยวชาญการสอนไม่สามารถออกแบบหลักสูตรได้ และปัญหาหลักที่พบคือยังขาดแหล่ง ออกแบบการเรียนรู้

หว่อง (Wong, 2002: Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทและความพร้อม ของแต่ละโรงเรียน โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสม กับจุดแข็ง จุดอ่อน และเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน คณะทำงานมีปฏิสัมพันธ์ใน การร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตร ทำให้นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนเป็นที่น่าพอใจของผู้เกี่ยวข้อง และนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรและวิชาวิทยาศาสตร์

ไอย์ แนกการ์ (Al-Naggar, 2002 p. 114) ได้ทำการสำรวจอิทธิพลของครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรของโรงเรียน พบว่า ครูใหญ่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง หลักสูตร โดยครูใหญ่จะรับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อม ครูใหญ่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำ ทางการสอน นอกจากนั้น ครูคาดหวังและปรารถนาให้ครูใหญ่มีอิทธิพลต่อหลักสูตรและเพื่อ สนับสนุนบทบาทนี้ครูใหญ่ต้องเข้าใจองค์การและหลักสูตรเป็นอย่างดี

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พิจารณา ได้ว่า ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิผล นั้น ต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายปัจจัย ทั้งปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งแต่ละ ปัจจัยต่างก็มีความสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตรและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน แตกต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพหุระดับ

ราชันย์ บุญธิมา (2542, หน้า 342 - 344) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับผลสำเร็จของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ เพื่อค้นหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ และเพื่อสร้างโมเดลเชิงสาเหตุแบบพหุระดับของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยจัดระดับข้อมูลเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่สอน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย ประจำปีการศึกษา 2542 จำนวน 26 โรงเรียน รวมกลุ่มตัวอย่าง 2,143 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ (Multilevel Causal Analysis) ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับค่อนข้างมาก
2. พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองมีอิทธิพลทางตรงอย่างเดี่ยวต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย สำหรับเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนและความถนัดทางการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย
3. คุณภาพการสอนของครูมีอิทธิพลอย่างเดี่ยวต่อค่าเฉลี่ยผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย รายห้องเรียน ส่วนบรรยากาศในชั้นเรียน และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างเดี่ยวต่อค่าเฉลี่ยผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย รายห้อง
4. การติดต่อสื่อสารของผู้บริหารและพฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีอิทธิพลอย่างเดี่ยวต่อค่าเฉลี่ยผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ไปปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย รายโรงเรียน

สังวร จักรระโทก (2543, หน้า 110) ได้ศึกษาการใช้โมเดลสมการโครงสร้างแบบพหุระดับตรวจสอบความตรงของสมการโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครู ปัจจัยโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับ (Multilevel Structural Equation Model) เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ

แบบพหุระดับความพอใจในการปฏิบัติงานของครู พร้อมทั้งตรวจสอบความตรงของโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู และเปรียบเทียบกับประสิทธิภาพของผลการวิเคราะห์ระหว่างเทคนิคในโมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับ กับเทคนิค HLM ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการวิจัยประสิทธิภาพการใช้ครู : ต่อการวิเคราะห์เชิงปริมาณระดับมหภาคของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ลิสเรล และการวิเคราะห์พหุระดับ ผลการศึกษา พบว่า

1. โมเดลเชิงสาเหตุแบบพหุระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ความตรงของโมเดลแสดงด้วยค่า ไค – แสควร์ = 217.69 ที่องศาความเป็นอิสระ 189 ระดับนัยสำคัญ 0.07 คำนวณวัดระดับความกลมกลืน = .99
2. ตัวแปรระดับครูมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูมากที่สุดที่ 5 ตัว ได้แก่ ความก้าวหน้า รองลงมาคือ ความผูกพันต่ออาชีพครู คุณภาพของงาน เพศชาย และจำนวนปีที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ตามลำดับ รัชนก บุญป (2547) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนำร่องหลักสูตรสถานศึกษา : การวิเคราะห์พหุระดับโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนำร่องหลักสูตรสถานศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรระดับนักเรียน จำนวน 5 ตัวแปร และตัวแปรระดับโรงเรียน จำนวน 17 ตัวแปร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์พหุระดับด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น (HLM. : Hierarchical Linear Models) ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวแปรระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนำร่องหลักสูตรสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ตัวแปรเจตคติต่อการเรียน ตัวแปรพฤติกรรมการเรียน ส่วนตัวแปรความคาดหวังในการศึกษาต่อมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนำร่องหลักสูตรสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ชุดของตัวแปรอิสระระดับนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนำร่องหลักสูตรสถานศึกษาได้ร้อยละ 17.4

2. ตัวแปรระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนนำร่องหลักสูตรสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ได้แก่ ตัวแปรคุณภาพการสอน และตัวแปรระดับการศึกษาของผู้บริหารตามลำดับ ชุดของตัวแปร

อิสระระดับโรงเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนาร่องได้ร้อยละ 15.5

สุวรรณ วิวัฒนานนท์ (2548, หน้า 220 - 235) ได้ศึกษา ปัจจัยเชิงพระดัตที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรฐในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการวิเคราะห์พระดัตของการวิเคราะห์เส้นทาง (Multi-level of Path Analysis) โดยมีจุดหมายเพื่อศึกษาพระดัตประสิทธิภาพของโรงเรียน ค้นหาปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน และสร้างรูปแบบเชิง สาเหตุแบบพระดัตของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาของใน กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาดัวแปรเชิง สาเหตุ 3 ระดับ ที่คาดว่าจะเป็ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรฐใน กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย 1) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง 2) ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง 3) คุณภาพ ชีวิตด้านครอบครัวในเมืองของนักเรียน 4) พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน 5) พฤติกรรมการ เรียนพิเศษ ปัจจัยระดับห้องเรียนประกอบด้วย 1) อายุของครู อาจารย์ 2) วุฒิการศึกษาของครู อาจารย์ 3) ประสบการณ์การสอนของครู อาจารย์ 4) คุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมืองของครู อาจารย์ 5) การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู อาจารย์ 6) พฤติกรรมการสอนของครู อาจารย์ 7) คุณภาพการสอนของครู อาจารย์ ปัจจัยระดับโรงเรียนประกอบด้วย 1) อายุของ ผู้บริหารโรงเรียน 2) วุฒิการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน 3) ประสบการณ์การบริหารโรงเรียน 4) วัฒนธรรมโรงเรียน 5) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 6) พฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรฐในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็ตัวแปรตาม ในระดับนักเรียน ประกอบด้วย 1) คุณธรรม จริยธรรมนักเรียน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบของนักเรียน ระดับห้องเรียน ประกอบด้วย ความพึงพอใจของครู อาจารย์ และ ในระดับโรงเรียน ประกอบด้วย ความสามารถในการพัฒนาปรับเปลี่ยนโรงเรียนเข้ากับ สภาพแวดล้อม ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรฐในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นตัวแปรตามได้ทำการสำรวจความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง จัดลำดับความสำคัญของตัวแปรตามได้ดังนี้ 1) คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 2) ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียน 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียน 4) ความสามารถในการพัฒนาปรับเปลี่ยนโรงเรียนเข้ากับสภาพแวดล้อมและความพึงพอใจในงาน ของครู อาจารย์ และกำหนดค่าน้ำหนักตัวแปรตามดังกล่าวเป็ 3, 2, 2, 2, 1 ตามลำดับ

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง แต่มีความแปรปรวน

2. ปัจจัยระดับนักเรียน พบว่า

พฤติกรรม การเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณธรรม จริยธรรม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียน โดยพฤติกรรม การเรียนพิเศษของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมากที่สุด และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก ส่วนคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวในเมืองของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อคุณธรรม จริยธรรม และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียน

3. ปัจจัยระดับห้องเรียน พบว่า

3.1 พฤติกรรม การสอนของครู อาจารย์ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน สำหรับคุณภาพการสอนของครู อาจารย์ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู อาจารย์ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณธรรม จริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ส่วนวุฒิการศึกษาของครู อาจารย์ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3.2 การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู อาจารย์ พฤติกรรม การสอนและวุฒิการศึกษาของครู อาจารย์ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงานของครู อาจารย์ ส่วนคุณภาพชีวิตด้านชีวิตในเมืองของครู อาจารย์มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวก

4. ปัจจัยระดับโรงเรียน พบว่า

4.1 ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน และมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียน โดยวุฒิการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกและทางตรงเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ส่วนพฤติกรรม การบริหารการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

4.2 ความเป็นผู้นำทางวิชาการมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวก และพฤติกรรม การบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ

ความพึงพอใจในงานของครู อาจารย์ โดยวัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก

4.3 พฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการพัฒนาปรับเปลี่ยนโรงเรียนเข้ากับสภาพแวดล้อม โดยความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก

รุ่งทิพย์ พรหมศิริ (2549, หน้า 217 - 219) ได้ศึกษา ปัจจัยเชิงพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา ค้นหาปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา และสร้างโมเดลเชิงสาเหตุแบบพหุระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาที่ดำเนินการตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับนักเรียน ระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน และมีประสิทธิผลเป็นตัวแปรตามในระดับนักเรียน ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียน ระดับห้องเรียน ประกอบด้วย ความพึงพอใจในงานของครู และระดับโรงเรียนประกอบด้วย ความสามารถในการยืดหยุ่นปรับตัวและความสามารถในการจัดการทรัพยากรของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานศึกษาที่ดำเนินการตามโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง
2. ปัจจัยระดับนักเรียน พบว่า แรงจูงใจในการเรียนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนรายคนมากที่สุด รองลงมาคือ พฤติกรรมการเรียน เจตคติต่อการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง การส่งเสริมการเรียนของผู้ปกครอง และความรู้พื้นฐานเดิม ขณะเดียวกันตัวแปรดังกล่าวยังมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกยกเว้นพฤติกรรมการเรียนมีอิทธิพลเฉพาะทางตรง

3. ปัจจัยระดับห้องเรียน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมของครูมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนรายห้องเพียงตัวแปรเดียว ความผูกพันต่อโรงเรียนของครูมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในงานของครูรายห้องเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ พฤติกรรมการสอนของครู และการสนับสนุนทางสังคมของครู ขณะที่วัดการศึกษาของครูส่งผลทางอ้อมเชิงบวกผ่านแรงจูงใจในการทำงานของครูและพฤติกรรมการสอนของครู และส่งผลทางอ้อมเชิงลบผ่านความผูกพันต่อโรงเรียนของครูไปยัง

ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในงานของครูรายห้องเรียน

4. ปัจจัยระดับโรงเรียน พบว่า ไม่มีตัวแปรใดในระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนรายโรงเรียน ส่วนภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนด้านการให้รางวัลตามสถานการณ์ของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในงานของครูรายโรงเรียน วิสัยทัศน์ของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสามารถในการยืดหยุ่นปรับตัวและความสามารถในการจัดการทรัพยากรของผู้บริหาร และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่านพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ และกระบวนการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษไปยังความสามารถในการจัดการทรัพยากรของผู้บริหาร

ลิปบี้ (Libby, 1994, p. 4263 - A) ศึกษารูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดคล้องกันของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งจัดข้อมูลเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับนักเรียนและระดับชั้นเรียน ปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เพศ เชื้อชาติ ความสามารถ ความคาดหวัง ส่วนปัจจัยระดับชั้นเรียน ประกอบด้วย รูปแบบการสอนของครูและการใช้เวลาในการเรียนการสอนของครู โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทุกระดับโดยใช้เทคนิค HLM ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยระดับนักเรียนสามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าปัจจัยระดับชั้นเรียนที่เป็นการสอนของครู และการใช้เวลาในการเรียนการสอนของครูสามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

คูเปอร์แมน (Cooperman, 1997, p. 661 - A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม คุณลักษณะของครู และการสอน ซึ่งมีการจัดระดับข้อมูล 2 ระดับ คือ ระดับชั้นเรียน และระดับโรงเรียน ตัวแปรระดับชั้นเรียน ประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคล ครู และการสอน ส่วนตัวแปรระดับโรงเรียน ประกอบด้วย ลักษณะโรงเรียนและการบริหารโรงเรียน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะส่วนบุคคล ครูกับการสอนที่มีประสิทธิผลและความสัมพันธ์ของปัจจัยระดับโรงเรียนกับการสอนที่มีประสิทธิผล ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากร (Staff Involvement) และความเชื่อในความสามารถของนักเรียนของบุคลากรสามารถอธิบายได้ ร้อยละ 19 ส่วนการบริหารแบบมีส่วนร่วมและลักษณะทั่วไปสามารถอธิบายประสิทธิผลได้เพียงเล็กน้อย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน มีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สถานศึกษาที่จะสามารถนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านบรรยากาศของโรงเรียน และความพร้อมของทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมถึงการให้การสนับสนุนและ

เสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู ตลอดจนส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียน
ของนักเรียนด้วย จึงจะส่งผลให้สถานศึกษาบรรลุประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตร ซึ่งจะเห็นได้จาก
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทักษะของนักเรียนและความพึงพอใจของครู

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University